

IX

ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΧΗΜΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Τὸ κεφάλαιο αὐτὸ ἀπευθύνεται εἰδικώτερα στοὺς συναδέλφους χημικούς, στοὺς παλαιότερους γιὰ νὰ ξαναθυμηθοῦν καὶ στοὺς νεώτερους γιὰ νὰ γνωρίσουν τὶς δύσκολες συνθήκες ποὺ ἀντιμετώπισε ὁ κλάδος τους κατὰ τὰ πρῶτα βήματά του στὸν τόπο, καθὼς καὶ ἡ Ἐνωσὴ Ἑλλήνων Χημικῶν, ἡ ὀργάνωσή του αὐτή, ποὺ τὸν στήριξε καὶ τὸν ἀνάδειξε. Οἱ μεγάλοι πρωτοπόροι τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν, τῶν ὁποίων περιγράψαμε στὰ προηγούμενα κεφάλαια τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση, πῆραν ἐνεργὸ μέρος στὶς ὀργανωτικὰς προσπάθειες τῶν ἐπιστημόνων ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ὥστε μὲ τὸ κεφάλαιο αὐτὸ νὰ συμπληρώνεται ἡ δράση τους καὶ νὰ ζωντανεύῃ ἀκόμη περισσότερο ἡ ἐξιστόρηση τῆς ἐποχῆς τους. Μεταξὺ ἄλλωστε τῶν ἐπαγγελματικῶν κλάδων ποὺ ἀνήκουν στὶς Φυσικὰς Ἐπιστῆμες, ὁ χημικὸς ἔχει προηγηθῆ στὴν ὀργανωμένη ἐξόρμησή του, ὥστε ἡ παρακολούθησι τῶν πρώτων προσπαθειῶν του νὰ παρουσιάσῃ καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους γενικότερο τὸ ἐνδιαφέρον.

Ἐμεῖς ποὺ πρῶτοι ἐγγραφήκαμε, κατὰ τὸ φθινόπωρο τοῦ 1918, στὸ μόλις τότε ἱδρυμένο Χημικὸ Τμῆμα τῆς Φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τὴν πρώτη αὐτῆ χημικὴ μας πανεπιστημιακὴ Σχολή *, ἐμεῖς ποὺ ἀφιερωθήκαμε μὲ πίστη, πρῶτοι, στὴν καινούργια γιὰ τὸν τόπο μας χημικὴ ἐπιστήμη, συμπληρώνοντας μετὰ τέσσαρα χρόνια τὶς σπουδές μας, εἶχαμε ἀρχίσει, παίρνοντας τὸ δίπλωμά μας, ν' ἀποφοιτοῦμε ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1922 ** καὶ πέρα.

* Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1918 ἱδρύθηκε καὶ ἡ ἄλλη σχολή, τῆς εἰδικότητος τῶν χημικῶν μηχανικῶν, στὸ Ε.Μ. Πολυτεχνεῖο, ποὺ ἀρχικὰ ὁ ἀποκλειστικὸς σκοπὸς τῆς ἦταν νὰ μορφώῃ στελέχη γιὰ τὴ χημικὴ βιομηχανία.

** Μεταξὺ τοῦ 1920 καὶ τοῦ 1922 ἀποφοίτησαν μὲ τὸ δίπλωμα τοῦ χημικοῦ ἢ χημικοῦ μηχανικοῦ καὶ μερικοὶ ἀκόμη, προερχόμενοι ἀπὸ τοὺς τελειόφοιτους ἢ τοὺς διπλωματούχους τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν, στοὺς ὁποίους, ὅταν ἱδρύθηκαν οἱ δύο σχολές, δόθηκε τὸ δικαίωμα νὰ μεταγραφοῦν σ' αὐτὰς καὶ νὰ ἀκολουθήσουν μαθήματα τοῦ τρίτου ἔτους. Ἐκεῖνοι ὅμως ποὺ φοίτησαν κανονικὰ, ἀπὸ τὴν ἀρχή, στὰ μαθήματα τοῦ σχολῶν, ἦσαν αὐτοὶ ποὺ πρωτογράφηκαν τὸ φθινόπωρο τοῦ 1918 καὶ ἀρχισαν ν' ἀποφοιτοῦν τὸ 1922.

Είχε περάσει κουραστικό και μελαγχολικό για μᾶς τὸ καλοκαίρι τοῦ 1922, με τὴν ἀκατάπαυστη μελέτη, καὶ μᾶς βάραιναν πολλὲς ἀνησυχίες κι' ἀμφιβολίες γιὰ τὶς ἱκανότητές μας. Γυρίζοντας με τὶς ἀναμνήσεις, στὴν ἐποχὴ ἐκείνη, τῶν 50 τῶσων περασμένων χρόνων, ξαναθυμῶμαι τὶς δύσκολες ἡμέρες τῆς καὶ με κυριεῦει τὸ ἴδιο ἄγχος. Τὶς ξαναζῶ καὶ τὶς αἰσθάνομαι σὰν νὰ εἶναι σήμερα.

Προσωπικὰ ἀπομονωμένος, ἀτέλειωτες ὥρες, σ' ἓνα δωμάτιο τοῦ παλιοῦ σπιτιοῦ μου —κατάκλειστο καὶ μισοσκοτεινο ὥστε με τὸν τρόπο αὐτὸ νὰ περιορίζεται ἡ κάψα τοῦ καλοκαιριοῦ— ἐδιάβαζα χωρὶς ἀνάπαυλα. Ἀγωνιζόμουν ν' ἀποστηθίσω τὴν ἀτέλειωτη Ὁργανικὴ Χημεία τοῦ Ματθαίου τοῦ Ματθαίου καὶ νὰ κατανοήσω καὶ νὰ κάνω κτῆμα μου τὰ δύσκολα κεφάλαια τῆς Φυσικῆς τοῦ Χόνδρου. Κι' ἔμενα πάντα ἀπογοητευμένος ἀπὸ τὴν ἀπόδοσή μου. Μὲ ἀποθάρρυναν οἱ ἀνεπάρκειες στὶς γνώσεις μου, πού με τὴν αὐστηρὴ αὐτοκριτικὴ μου τὶς εὗρισκα πολὺ φτωχές. Κι' ὅμως ἤμουν ἀποφασισμένος νὰ δώσω ὅπωςδήποτε τὶς πτυχιακὲς ἐξετάσεις μου, στὴν πρώτη συνεδρίαση τῆς Σχολῆς, τοῦ ἀρχόμενου χρόνου.

Οἱ κουραστικὲς ἡμέρες τοῦ καλοκαιριοῦ αὐτοῦ κατὰ τὸ τέλος Αὐγούστου ἔγιναν ἀκόμα ζοφερότερες, με τὴν ἐπερχόμενη ἐθνικὴ καταστροφή, πολλαπλασιάζοντας τὴν ἀγωνία μας καὶ προσθέτοντας τώρα, στὶς προσωπικὲς μας ἀνησυχίες κι' ἀπογοητεύσεις, ἓνα καθολικὸ ἀβάσταχτο πόνο. Τὸ πολεμικὸ μας μέτωπο τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, πού τὸ πιστεύαμε ὅλοι ἀπόρητο, εἶχε σπάσει ξαφνικὰ καὶ ὁ μέχρι χθὲς νικηφόρος στρατός μας, μαζί με τὸν ἄμαχο ἑλληνικὸ πληθυσμὸ —ἓνας πολυ-ἀνθρωπος ἐξαθλιωμένος συρφετός— εἶχε ἀρχίσει, καταδιωκόμενος καὶ ἐγκαταλείποντας τὰ πάντα, νὰ κατακλύζει τὰ παράλια τῆς Ἰωνίας. Ὅσοι ξεγλύτωναν ἀπὸ τὴ σφαγὴ ἢ τὸν ἐξανδραποδισμό ἔφταναν ζωντανὰ ἐρείπια στὴ μητέρα Ἑλλάδα.

Μέσα σ' αὐτὲς τὶς φοβερὲς καὶ πρωτογνώριμες γιὰ μᾶς συνθήκες —γιὰ μᾶς πού μέχρι πρὸ ὀλίγου, τελείως ἀμέριμοι, μᾶς ἀπασχολοῦσαν μόνο οἱ ὠραῖοι γιὰ τὸ μέλλον μας ὀραματισμοὶ καὶ ἡ ἐντατικὴ μας προσπάθεια γιὰ τὴν καλύτερη μὀρφωσή μας—ἔφτασε ἡ ὥρα, συμπληρώνοντας τὶς μελέτες μας, νὰ δώσουμε τὶς πτυχιακὲς μας ἐξετάσεις. Οἱ πρῶτοι ἐμεῖς, ἀπὸ τὴ σειρά μας, καὶ μετὰξὺ αὐτῶν κι' ἐγώ, με πρώτη ἡμέρα τῆ 15ῃ Ὀκτωβρίου 1922.

Ἐκείνη λοιπὸν τὴν ἐποχὴ, τῆς ἐθνικῆς ταπείνωσης καὶ κακομοιριάς, ἀρχίζε ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐξόρμηση τῶν πρώτων διπλωματούχων χημικῶν ἀπὸ τὴ μοναδικὴ πανεπιστημιακὴ χημικὴ μας σχολή. Ἡ ἐπιστήμη μας καὶ τὸ σχετικὸ ἐπάγγελμα ἤσαν ἀκόμα ἄγνωστα στὸν τόπο καὶ με τὴ γενικὴ δυστυχία τῆς Πατρίδας, πού τώρα γιὰ μόνη φροντίδα τῆς εἶχε τὸ τεράστιο πρόβλημα τῆς προσφυγιάς, φαίνονταν σὰν μιὰ περιττὴ καὶ ἄχρηστη πολυτέλεια. Ποιὸς τώρα, αὐτὲς τὶς ὥρες, εἶχε τὸν καιρὸ νὰ σκεφθῆ τὴ δημιουργία τῶν καινούργιων κρατικῶν θέσεων, γιὰ τὶς ὁποῖες πρὸ ὀλίγου καιροῦ μιλοῦσαμε, ἢ νὰ ἐνδιαφερθῆ γιὰ ἐρευνητικὲς μελέτες ἐπάνω στὶς παραμελημένες πλουτοφόρες πηγὲς τοῦ τόπου; Ν' ἀποπειραθῆ τὴν ἴδρυση νέων μεγάλων βιομηχανιῶν; Τώρα ὁ καθένας εἶχε γιὰ μόνη σκέψη τὴν ἐξοικονόμηση τοῦ μεροκάματου, μ' ὁποιαδήποτε θὰ εὗρισκε μπροστὰ του δουλειά, ἀκόμα κι' ἂς ἦταν τελείως ξένη πρὸς τὴ Χημεία.

Γιὰ μένα, στὴ γενικὴ δυστυχία, ἦρθε νὰ προστεθῆ καὶ ἡ προσωπικὴ. Ἐνα μόνον μήνα, μετὰ τὴν ἀπόκτηση τοῦ περίφημου διπλώματός μου, ἀρρώστησε ὁ πατέρας μου βαριά, κι' ἔμεινε ἀπὸ τότε στὸ κρεβάτι, γιὰ νὰ πεθάνῃ τελικὰ μετὰ ἕνα ἀκριβῶς χρόνο, ἀφήνοντάς με, ἀνώριμο ἀκόμα, μὲ τὶς φροντίδες ὀλόκληρης οἰκογένειας.

Ἐν τῷ μεταξύ, κατὰ τὴ δύσκολη αὐτὴ χρονιά, ἤμουν ὑποχρεωμένος ν' ἐξασφαλίσω κι' ἐγὼ μιὰ θεσοῦλα, ὅποιαδήποτε. Ἔτσι, λίγο μετὰ τὸ δίπλωμα —1η Νοεμβρίου 1922— χωρὶς νὰ τὸ πολυσκεφτῶ, βρέθηκα βοηθὸς στὸ Γεωλογικὸ καὶ Παλαιοντολογικὸ Ἐργαστήριον τοῦ Πανεπιστημίου, κοντὰ στὸν Καθηγητὴ Θ. Σκουφο. Αὐτὴ ἦταν ἡ μόνη θέση ποὺ βρῆκα εὐκαιρη*. Τὸ φιλότιμό μου δὲν μ' ἄφηνε νὰ μένω, ὅπως τόσοι ἄλλοι συνάδελφοί μου, ἄνεργος, ἔστω κι' ἂν τὰ οἰκονομικὰ τῆς οἰκογένειας δὲν ἦσαν τόσο πιεστικά γιὰ μένα. Βιάστηκα νὰ ἐξασφαλίσω κάποια ἐπαγγελματικὴ ὑπόσταση, δουλεύοντας, ἔστω καὶ μὲ τὸν δημοσιοῦπαλληλικὸ βαθμὸ τοῦ «ἀκόλουθου», γιὰ 1500 δραχμὲς τὸ μῆνα.

Ὁ χειμῶνας τοῦ 1922 - 1923 προχωροῦσε μέσα σ' αὐτὴ τὴ βαρεῖα ἀτμόσφαιρα τῆς γενικῆς καὶ τῆς προσωπικῆς κατάντιας. Οἱ φίλοι συνάδελφοι, τῆς σειρᾶς μου, ἕνας-ἕνας, ἔδιναν τὶς ἐξετάσεις τους καὶ ἔπαιρναν τὸ δίπλωμά τους. Εἶχαμε πιὰ σκορπίσει καὶ δὲν εἴμαστε, σὰν πρῶτα, κάθε βράδυ ὅλοι μαζί. Οἱ δουλειὲς καὶ οἱ οἰκογενειακὲς φροντίδες ἀναγκαστικά μᾶς ἀπομάκρυναν. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ σκόρπισμά μας, πάλι σὲ μένα ἔλαχε ὁ κλῆρος νὰ εἶμαι τὸ κέντρο καὶ τὰ κάνω χρέη συνδουλοῦ μετὰ τῶν ἄλλων δικῶν μας.

Τὸ γραφεῖο μου, στὸ Γεωλογικὸ Ἐργαστήριον, κεντρικώτατο, στὴν ὁδὸ Ἀκαδημίας 38, εἶχε γίνει ὁ πρόχειρος τόπος συναντήσεως γιὰ ὅλους. Ἐκεῖ καθημερινὰ μὲ ἐπισκέφτονταν οἱ συνάδελφοι, στενοὶ φίλοι, μὰ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ λιγότερο συνδεδεμένοι μαζί μου χημικοί. Ὁ πολιτισμένος καὶ προοδευτικὸς καθηγητὴς μου Σκουφος δὲν παραξενευόταν καὶ δὲν στενοχωριόταν γιὰ τὴν κίνηση ποὺ ἐξ αἰτίας μου γινόταν στὸ Ἐργαστήριό του. Προσφέροντας, χάρις στὴν ἀνοχή του, τὴ φιλοξενία αὐτὴ στὸ γραφεῖο μου, καθὼς καὶ μὲ τὶς βραδινὲς συναντήσεις μας ποὺ γίνονταν τακτικὰ ἔξω ἀπ' αὐτό, κατορθώναμε νὰ κρατήσουμε τὴ συνοχὴ τῆς παρέας μας, αὐτῆς τῆς ἴδιας τῶν φοιτητικῶν μας χρόνων. Καὶ μέσα σ' αὐτὲς τὶς συνθήκες οἱ μῆνες κυλοῦσαν κι' ἐμεῖς συνεχίζαμε νὰ φυτοζωοῦμε στὴν πόλη τῆς Ἀθήνας, τῆς τόσο τώρα παραλλαγμένης, τῆς ἐξαθλιωμένης ἀπὸ τὴ γενικὴ μιζέρια καὶ τὴν κακομοιριά τῆς δυστυχισμένης προσφυγιάς ποὺ τὴν κατὰκλυζε.

Πρόχειρες ξύλινες παράγκες στημένες σὲ κάθε πλατεῖα ἢ ἄλλη ἐλεύθερη γωνιά τῆς Ἀθήνας στέγαζαν τὴν προσφυγικὴ φτώχεια, ἐνῶ στὴν πόρτα τους ἐκά-

* Πολλοὶ λίγοι ἀπὸ τοὺς χημικοὺς ποὺ ἀποφοιτοῦσαν κατὰ τὴ χρονιά ἐκεῖνη εὗρισκαν ἐργασία κι' ἀπ' αὐτοὺς πάλι οἱ περισσότεροι σὲ δουλειὲς ξένες πρὸς τὴ χημεία. Σχετικὰ ἄρθρα μου, μὲ στατιστικὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν ἀνεργία ποὺ μάλιστα τὸν κλάδο, ἔχουν δημοσιευθῆ στὸ τότε ἐκδιδόμενο τεχνικὸ περιοδικὸ «Ἔργα» (Τόμος I, τεῦχος 3, σ. 73 καὶ Τόμος I, τεῦχος 13, σ. 315).

πνιζε ή φουφού, για τὸ βράσιμο τοῦ λιτοῦ φαγητοῦ τῆς οἰκογένειας, καὶ ξεχύνονταν οἱ σαπουνάδες τῆς καθημερινῆς μπουγάδας. Ὅλα τὰ δημόσια μεγάλα κτίρια, ἀκόμη καὶ τὰ παλαιὰ ἀνάκτορα, εἶχαν μεταβληθῆ, για χάρη τους, σὲ τεράστια κοινόβια. Ἡ ἐπίσημη βεράντα τῆς πρόσοψης τοῦ παλατιοῦ, ἐκείνη ἀπ' τὴν ὁποία ἄλλοτε λαμπροφορεμένοι οἱ βασιλιάδες μας, τὶς ἱστορικὲς ἡμέρες, χαιρετοῦσαν τὸν κόσμο, εἶχε κι' ἐκείνη ἀκόμη μὲ γκαζοτενεκέδες μεταβληθῆ σὲ μιὰ μεγάλη παράγκα πὺ φιλοξενοῦσε τὶς κουζίνες τῶν προσφύγων, ἀναδίνοντας καπνοὺς καὶ τσίκνα.

Ἡ μικρὴ Ἀθήνα, τῶν πρώτων χρόνων τοῦ αἰώνα, πὺ κράταγε ἀκόμα ἀμετάβλητη τὴν παλιὰ γραφικὴ φυσιογνωμία της, παρὰ αὐτὴ τὴν τωρινὴ παρδαλὴ περιβολὴ της, εἶχε πάντα τὴν ἀρχοντιά της, παίρνοντας ἓνα θλιμμένο τόνο, πὺ περισσότερο τὴν ἐξευγένιζε παρὰ τὴν ἀσχίμαινε. Οἱ πρόσφυγες, οἱ νεοφερμένοι κάτοικοι της, πὺ ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα τοὺς ἔχουν ἀγκαλιάσει μὲ ἀγάπη οἱ παλιοί, παραδειγματίζουν μέσα στὴ δυστυχία τους, μὲ τὸ θάρρος τους καὶ τὴν ψυχραιμία τους. Παρὰ τὴν κατάντια τους, ἔχουν δώσει ἓνα καινούργιο τόνο καὶ μιὰ πρωτογνώριμη δραστηριότητα στὴν κίνηση τῆς πόλης καὶ τὴν καθημερινὴ ζωὴ της. Ἐνας νέος ξαναγεννιέται καὶ διαμορφώνεται κόσμος, ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀνάμιξη τῶν νεοφερμένων μὲ τοὺς παλιοὺς καὶ σιγά-σιγά, μέσα ἀπὸ τὴ δυστυχία, ἀρχίζει νὰ διαγράφεται μιὰ νέα οἰκονομικὴ ἄνθηση.

Ἐμεῖς, τοῦ δικοῦ μας κύκλου, κατὰ τὸ πέρασμα τῆς δύσκολης αὐτῆς χρονιᾶς, μὲ τοὺς ἐνθουσιασμοὺς πάντα τῆς νεότητος, ἔχουμε μὲ κατανόηση προσαρμοστεῖ κάπως στὶς στενόχωρες συνθήκες πὺ δημιουργήθηκαν στὴ ζωὴ μας. Μὲ ἀνανεωμένο τὸ θάρρος μας, δουλεύουμε τώρα, ὅπου βρίσκεται ὁ καθέννας, παρὰ τὰ κομμένα φτερά μας, για νὰ δημιουργήσουμε κάποιο καλύτερο μέλλον. Ἐργαζόμαστε καὶ περιμένουμε μὲ ὑπομονὴ νὰ ξεκαθαρίση ὁ σκοτεινιασμένος ὀρίζοντας τῆς Πατρίδας μας.

Μετὰ τὸν πρῶτο αὐτὸ τραγικὸ χρόνο ἀκολουθεῖ ὁ δεύτερος τοῦ 1923-1924 καὶ ἡ ζωὴ συνεχίζεται για ὅλους τὸ ἴδιο δύσκολη καὶ πληκτικὴ. Τὸ γραφεῖο μου, στὸ Γεωλογικὸ, χωμένο στὴν ἄκρη τῆς μεγάλης μισοὑπόγειας αἰθουσας κάτω ἀπὸ τὴ Νομικὴ Σχολή, γίνεται, παρὰ τὴν κακομοιριά του, ὅλο καὶ περισσότερο τὸ ἀγαπημένο καταφύγιο τῶν δικῶν μας. Ἀπαρτίζεται ἀπὸ ἓνα κοινὸ τραπεζάκι καὶ μερικὲς φτωχικὲς καρέκλες πὺ ἀπομονώνονται ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπο χῶρο μ' ἓνα παλαικὸ παραβάν. Κι' ὁμοῦς ἡ φτωχικὴ ἀλλὰ φιλόξενη αὐτὴ γωνιά εἶναι περιζήτητη κι' ἀγαπητὴ ἀπ' ὅλους τοὺς συναδέλφους καὶ τοὺς φίλους κι' ἀπὸ πολλοὺς ἀκόμη ἄλλους. Γιατὶ ἀπ' ἐκεῖ θὰ περάσουν προηγουμένως καὶ οἱ ἐπισκέπτες, ἐκεῖνοι πὺ προορίζονται για τὸν Καθηγητὴ μου, ἀφοῦ πάντα ἐγὼ εἶμαι ὁ ἀρμόδιος νὰ εἰσηγηθῶ καὶ νὰ τοὺς παρουσιάσω σ' αὐτόν.

Ὁ δεύτερος λοιπὸν χειμώνας, μετὰ τὸ δίπλωμά μου, μελαγχολικὸς κι' ἐκεῖνος, προχωρεῖ μ' αὐτὴ τὴν πενιχρὴ ἀπασχόληση καὶ δραστηριότητα τῶν φίλων μου κι' ἐμένα. Ἡ ἰδέα ἑνὸς χημικοῦ συλλόγου ἢ μιᾶς λέσχης, πὺ νὰ συγκεντρώνη ὄχι μόνον τοὺς φίλους ἀλλὰ κι' ἓνα εὐρύτερο κύκλο συναδέλφων, μᾶς ἔχει ἀπὸ καιρὸ

άπασχολήσει και ειδικά σέ μένα έχει γίνει ψύχωση. Είμαι άποφασισμένος νά τήν βάλω σ' εφαρμογή και προσπαθώ νά ένθουσιάσω και νά παρασύρω και τούς άλλους, τούς γύρω μου, ώστε νά με βοηθήσουν στήν πραγματοποίησή της.

Μιά εύκαιρία ευτυχώς παρουσιάζεται, όταν ή συνάδελφός μας Ζωή Μελά με επισκέπτεται στο γραφείο μου, τó πρωί τής 7ης Μαρτίου 1924, για νά με πληροφορήσει τήν όμαδική παραίτηση εκείνης και μερικων άκόμη από τούς νέους στήν ηλικία χημικών, τών «Χρωματουργείων Πειραιώς». Είχαν πάρει αυτή τήν άπόφαση λόγω τής εκεί βαρειάς δουλειάς τους και του έξευτελιστικού μισθοϋ που τούς έδιναν. Τό κίνημα αυτό, μιá εμπρακτη διαμαρτυρία, προερχόταν από εκείνη —τήν πρώτη χημικό που δούλεψε σέ βιομηχανία— και τούς συναδέλφους Λ. Πίντο, Χρ. Φασσέα και Δ. Κόππα.

Σκέπτομαι άμέσως πώς αυτό τό περιστατικό, όταν γίνη γνωστό, θά συγκινήσει όλους τούς νέους χημικούς. Κι' εκείνους που άναζητούν μιá θεσούλα στή βιομηχανία, αλλά και τούς άλλους, που δουλεύουν κάτω από άνάλογες συνθήκες και ότι μπορεί ν' άποτελέσει τήν άφορμή και τή δικαιολογία για τό ξεκίνημά μας, επάνω στήν ιδέα τής επαγγελματικής μας όργάνωσης, που από τόσο καιρό μās βασανίζει. Συζητούμε οί δύο μας αυτή τή σκέψη και καταλήγουμε σέ άπόφαση. Άπό εκείνο τό πρωινό αρχίζει τό ξεκίνημά μας για τή δημιουργία του συλλόγου μας.

Παρ' ότι ή ιδέα ήταν κατά πολύ παλιότερη, άκόμη από τά φοιτητικά θρανία, όταν από τήν ήμέρα αυτή βάλαμε εμπρός δέν έλειψαν οί δισταγμοί, άκόμη και μεταξυ τών πολλών δικων μας, τής στενής μας παρέας. Πώς θά μπορούσαν, έλεγαν, νά μās ακολουθήσουν στήν προσπάθειά μας, έμās τούς νεαρούς, όλοι εκείνοι που από καιρό δούλευαν σαν χημικοί στον τόπο; Γιατί, φυσικά, ένα σωματείο που θά τό άποτελούσαν μόνο οί νέοι άπόφοιτοι του Πανεπιστημίου, δέ θάχε τό άπαιτούμενο κύρος, ώστε νά μπορέσει νά λύσει τά τόσα μεγάλα και δύσκολα προβλήματα που παρουσίαζε ό καινούργιος κλάδος μας.

Σαν χημικοί δούλευαν τότε και είχαν επιβληθή στο έπάγγελμα πολλές κατηγορίες, άποτελούμενες από σπουδασμένους και από πρακτικούς, τούς τελευταίους χωρίς καμιά έπίσημη άναγνώριση τής ειδικότητάς τους. Ήσαν οί ειδικευμένοι και από καιρό άναγνωρισμένοι σαν χημικοί διπλωματοϋχοι τών Φυσικων Έπιστημων του Πανεπιστημίου. Έργάζονταν τότε πολλοί αυτής τής κατηγορίας στις σχετικές δημόσιες θέσεις και άρκετοί στή βιομηχανία. Ήσαν οί λίγοι με δίπλωμα χημικού ή χημικού μηχανικού, δηλ. οί πραγματικοί χημικοί*, οί σπουδασμένοι στο έξωτε-

* Μεταξυ αυτών οί διαπρεπέστεροι, που υπήρξαν και οί θεμελιωτές των πρώτων μεγάλων βιομηχανιών μας, ήσαν: 1. Ν. Κανελλόπουλος (1864-1936) δημιουργός τής Βιομηχανίας «Χημικών Προϊόντων και Λιπασμάτων» και άλλων. 2. Άνδρ. Χατζηκυριάκος (1876-1956) δημιουργός τής βιομηχανίας Τσιμέντων «Ήρακλής» και άλλων. 3. Λ. Άραπίδης συνεργάτης του Ν. Κανελλόπουλου στή βιομηχανία Λιπασμάτων κ.λπ. 4. Γ. Ματθαίουπουλος που έγινε καθηγητής τής Όργαν. Χημείας στο Πανεπιστήμιο, ύστερα από τις χωρίς επιτυχία άπόπειρές του, για τήν ίδρυση βιο-

ρικό. Ήσαν οί πτυχιούχοι τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Ρουσσόπουλου* πού σημείωναν ἐπιτυχία στήν τότε μικρή βιομηχανία μας καί εἶχαν ἀπό καιρὸ ἀποκτήσει ἀρκετὴ δύναμη καί κύρος. Ήταν ἕνας κόσμος ἀκόμα, ἀπὸ πρακτικούς, χωρὶς κανένα ἐπίσημο ἢ ἀνεπίσημο χαρτί, μὲ κάποιες γνώσεις ἢ καί καθόλου γνώσεις χημείας**, πού παρ' ὄλ' αὐτά, ἢ ἀμάθεια καί ἢ προχειρότητα πολλῶν βιομηχάνων τῆς ἐποχῆς, τοὺς εἶχε παραδεχθῆ καί μὲ τὴν ἀνοχή τους εἶχαν καλὰ ἐπαγγελματικά ἐδραιωθῆ. Ὅλο αὐτὸ λοιπὸν τὸ μωσαϊκὸ θὰ μᾶς δεχόταν ἐμᾶς τοὺς νεαροὺς καί θὰ συνεραζόταν μαζί μας, ἀκολουθώντας τὴν ἐξόρμησή μας;

Οἱ συζητήσεις συνεχίστηκαν στὸν κύκλο μας γιὰ νὰ καταλήξουν λίγες μέρες κατόπιν σὲ μιὰ κοινὴ συγκέντρωση ὄλων μας, στὸ σπίτι τῆς Ζ. Μελά, στήν ὁδὸ Ἀστερίου 17, κοντὰ στὸ Ζάππειο, τὸ βράδυ τῆς 31ης Μαρτίου 1924. Μᾶς τὸ εἶχε διαθέσει, γιὰ τίς πρῶτες συγκεντρώσεις μας, καί ἦταν τὸ καταλληλότερο μέρος, ἀφοῦ οἱ πλατειῆς καί θορυβώδεις ἀσφαλῶς συζητήσεις μας δὲν θὰ μπορούσαν καί δὲν ἔπρεπε νὰ γίνουν σ' ἕνα δημόσιο κέντρο.

Μαζεύτηκαν ἐκεῖνο τὸ βράδυ, ἀπὸ τοὺς κινηματίες τῶν Χρωματουργείων, οἱ Λ. Πίντος, Χ. Φασσέας καί Δ. Κόππας καί φυσικά, καί ἡ ἴδια ἢ Ζ. Μελά, καί ἀπὸ τὴν παλιά μας παρέα οἱ Ἄγγ. Δημητρίου, Διον. Καραθανάσης, Ἰω.

μηχανιῶν. Καί οἱ τέσσερις εἶχαν δίπλωμα χημικοῦ μηχανικοῦ ἀπὸ τὸ φημισμένο Πολυτεχνεῖο τῆς Ζυρίχης. Ἐπίσης ὁ Λεόντιος Οἰκονομίδης (1866–1922) καί ὁ Σπ. Οἰκονομίδης (1854–1894), δημιουργοὶ τῶν «Χρωματουργείων Πειραιῶς», καί ὁ Ὄθων Ρουσσόπουλος, πού μὲ τὴν ἰδιωτικὴ χημικὴ σχολή του βοήθησε δημιουργώντας στελέχη χρήσιμα στήν ἀνάδειξη βιομηχανιῶν

* Ὁ Ὄθων Λ. Ρουσσόπουλος (1855–1922). Μετὰ τίς ἐδῶ σπουδές του συμπλήρωσε τὴ μόρφωσή του στὴ Χημεία στὸ Βερολίνο κοντὰ στὸ διάσημο καθηγητὴ Ὄφμαν τοῦ ὁποῖου ἐχρημάτισε καί βοηθός. Καθηγητὴς τῆς Χημείας ἀργότερα τῶν Σχολῶν Δοκίμων καί Ἐδελπίδων καί χημικός τοῦ Ναυστάθμου ἴδρυσε τὸ 1894 τὴν Βιομηχανικὴ καί Ἐμπορικὴ Ἀκαδημία, σχολὴ μέσης μορφώσεως, γνωστὴ μὲ τὸ ὄνομά του, πού λειτούργησε μέχρι τὸ 1920. Τὸ χημικὸ τῆς τμῆμα ἐφοδίαζε κατὰ τὰ χρόνια ἐκεῖνα τὴ βιομηχανία μας μὲ χρήσιμα στελέχη. Δίδαξαν στὴ σχολὴ αὐτὴ πολλοὶ σημαίνοντες χημικοὶ ὥστε ἡ παρεχόμενη μόρφωση, ἀν καί κατώτερης στάθμης, νὰ εἶναι ἀξιόλογη. Ὑπῆρξε κατὰ τὸ 1912 συνυποψήφιος τοῦ Γ. Ματθαίουπουλου γιὰ τὴν ἔδρα τῆς Ὄργαν. Χημείας καί ἦταν μεταξὺ τῶν προταθέντων σάν ἱκανῶν γιὰ τὴν κατάληψή της. Ἐχρημάτισε Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου Ἐθν. Οἰκονομίας δταν πρωτοϊδρύθηκε (1914) καί κατόπιν Βουλευτὴς Φλωρίνης (1915).

** Αὐτὸ τὸ πλῆθος τῶν πρακτικῶν, τῶν μαστόρων, κυριαρχοῦσε τότε στὴ βιομηχανία καί πολλὰς φορὲς ἐξεβίαζε ἢ τρομοκρατοῦσε τοὺς διευθυντές της. Ἀντὶ μεθόδους χημείας ἐφάρμοζε πολλὰς φορὲς ἐξορκισμοὺς καί μαγανιές. Ἐνας ἀπὸ τοὺς δικούς μας, πού κατάφερε νὰ τὸν πάρουν σ' ἕνα μεγάλο σαπωνοποιεῖο, διηγεῖτο, πὼς κάθε φορὰ πού ἄρχιζε ἡ σαπωνοποίηση, ὁ μᾶστορας, πού ἦταν κατὰ κάποιον τρόπο καί ὁ προϊστάμενός του, ἔκανε ἐπάνω ἀπὸ τὸ καζάνι διάφορους ἐξορκισμοὺς ὥστε νὰ ἐξουδετερώσῃ τὰ κακὰ πνεύματα. Γι' αὐτὸ τὸν ἐδιωχνε ἀπὸ κοντὰ του τὴν ὥρα ἐκείνη ὥστε νὰ μὴν τοῦ κλέψῃ τὰ ἀλάθητα αὐτὰ μυστικά του.

Καράκαλος, Νικ. Καρνής, Χρ. Μαλαγαρδής κι' εγώ, ἐν ὄλῳ δέκα*. Εἶχα ἐτοιμάσει μιὰ διακήρυξη, ἕνα μανιφέστο, πού περιλάμβανε τὶς ἀπὸ καιρὸ συζητούμενες σκέψεις μας γιὰ τοὺς σκοποὺς καὶ τὶς ἐπιδιώξεις τοῦ μελετώμενου σωματείου. Αὐτὸ ἐδιάβασα κι' ἐπάνω στὰ γραφόμενά του ἄναγε ἢ συζήτησή μας.

Τὸ σύλλογο τὸν σχεδιάζαμε σὰν ἐπαγγελματικὸ ὄργανο, πού θὰ βοηθοῦσε τὶς προσπάθειές μας γιὰ τὴν ἐπίλυση τῶν κλαδικῶν προβλημάτων, αὐτῶν πού ἦσαν πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ συνεχῶς πλήθαιναν. Δεχόμαστε τὴ συμμετοχὴ στὸ σωματεῖο μας καὶ τῶν διπλωματούχων τῆς σχολῆς Ρουσσόπουλου, παρὰ τὴν κατώτερη μόρφωσή τους, ἀκόμα κι' ἐκείνων πού δούλευαν σὰν χημικοὶ χωρὶς κανένα δίπλωμα. Φυσικὰ μὲ ὀρισμένες προϋποθέσεις καὶ περιορισμούς. Γιατὶ ὅλους αὐτοὺς, ἀπὸ καιρὸ ριζωμένους στὴ βιομηχανία, καταλαβαίναμε πὼς δὲν ἦταν εὐκολο νὰ τοὺς παραμερίσουμε. Θ' ἄρχιζαν ἕνα φανατικὸ ἐναντίον μας πόλεμο καὶ πιστεύαμε πὼς ἡ συνεργασία μαζί τους ἦταν προτιμότερη καὶ λιγότερο ἐπικίνδυνη, ἀπὸ τὸν πόλεμο αὐτὸ πού τὸν προβλέπαμε καταστρεπτικὸ. Προσπάθειά μας ἦταν, τὴν ὥρα ἐκείνη, πρὸ παντὸς ν' ἀνοίξουν καὶ γιὰ μᾶς οἱ πόρτες ὥστε νὰ μπορέσουμε νὰ διεισδύσουμε καὶ μεῖς στὴ βιομηχανία. Νὰ δουλέψουνε, μαζί μ' ὅλους αὐτοὺς, ὅσο τὸ δυνατόν περισσότεροι ἀπὸ ἐμᾶς.

* Δίνω μερικὰ στοιχεῖα γι' αὐτοὺς τοὺς δέκα, τῆς πρώτης ομάδας πού συγκεντρώθηκε τὴν 31η Μαρτίου 1924 κι' ἔβαλε σ' ἐφαρμογὴ τὴν ἰδέα τῆς Ἰδρυσης σωματείου χημικῶν. Εἶναι οἱ ἑξῆς: 1. Δημητρίου Ἄγγ. Ἀρχικὰ βοηθὸς τοῦ Καθηγητῆ τοῦ Πολυτεχνείου Ἀλεξ. Βουρνάζου ἀναδείχθηκε κατόπιν σὲ καθηγητὴ τῆς Χημείας τῆς Σχολῆς Εὐελπίδων, στὴν ὁποία δίδαξε ἐπὶ πολλὰ χρόνια. Ἀναμίχθηκε στὴ διοίκηση τῆς Ἐνώσεως κι' ἐχηρήματισε Πρόεδρος τῆς ἐπὶ 7ετία. 2. Κανδῆλης Ἰω. Βοηθὸς καὶ κατόπιν ἐπιμελητῆς στὸ Πανεπιστήμιο. Ἀπὸ τὸ 1940 μέχρι τὸ 1964 χημικὸς στὴ βιομηχανία καὶ κατόπιν τεχνικὸς σύμβουλος βιομηχανιῶν. Διευθυντῆς τῆς Χημικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Διεθνoῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Ἀναμίχθηκε στὰ τῆς Ἐνώσεως καὶ τελευταία χρημάτισε ἐπὶ 7ετία Πρόεδρος τῆς. 3. Καραθανάσης Διον. (†). Εἰδικεύθηκε στὴν κλωστοῦφαντουργία κι' ἐργάστηκε σὲ διάφορες σχετικὲς βιομηχανίες. Πῆρε μέρος ἐπανειλημμένως στὴ διοίκηση τῆς Ἐνώσεως. Διευθυντῆς τοῦ Ταμείου Συντάξεων Χημικῶν (1942–1964). 4. Καράκαλος Ἰω. Εἰδικεύθηκε στὴ Ζυμοβιομηχανία. Ἀρχικὰ τεχν. διευθυντῆς τῆς βιομηχανίας πιεστῆς ζύμης ΖΑΑΕ καὶ κατόπιν συνδιοκτῆτης καὶ διευθυντῆς τῆς βιομηχανίας τοῦ ἴδιου κλάδου ΕΒΖΥ. 5. Καρνῆς Νικ. (†). Εἰδικεύθηκε στὴ βιομηχανία ἐλαίων καὶ σαπῶνων καὶ διεύθυνε ὀρισμένα μεγάλα ἐργοστάσια τοῦ κλάδου αὐτοῦ. Ἀναμίχθηκε ἐνεργότατα στὴ διοίκηση τῆς Ἐνώσεως καὶ διατέλεσε κατὰ διαστήματα Γεν. Γραμματεὺς καὶ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Διοικ. Συμβουλίου τῆς. 6. Κόπκας Δημ. Ἐργάστηκε ἀρχικὰ στὴ βιομηχανία καὶ κατόπιν σταδιοδρόμησε σὰν ἐλεύθερος ἐπαγγελματίας στὴν εἰδικότητα τοῦ οἰνολόγου χημικοῦ. 7. Μαλαγαρδῆς Χρυσ. (†). Ἀρχικὰ στὴ βιομηχανία καὶ κατόπιν ὑπάλληλος τοῦ Ὑπουργ. Ἐργασίας. Ἐξελίχθηκε σὲ Γεν. Ἐπιθεωρητῆ Ἐργασίας καὶ Γεν. Διευθυντῆ τοῦ Ὑπουργείου. 8. Μελά Ζωῆ τοῦ Παύλου μετέπειτα Κυρία Γεωρ. Ἰωαννίδη. Ἀρχικὰ ἐργάστηκε στὴ βιομηχανία. Κατόπιν σὰν χημικὸς στὸ Νοσοκομεῖο τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ ἀργότερα στὸ Ἑλληνικὸ Ἰνστιτοῦτο Παστέρ τοῦ ὁποίου ἀναδείχθηκε σὲ Διευθυντῆ. 9. Πίντος Λέων. Ἀρχικὰ στὴ βιομηχανία, γιὰ μικρὸ διάστημα. Κατόπιν σταδιοδρόμησε στὴν Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος σὰν διευθυντῆς τοῦ Χημείου τῆς. 10. Φασσάας Χρ. (†). Ὑπηρέτησε σὲ πολλὰς μεγάλες βιομηχανίες σὰν χημικὸς τους. Ἡ φιλικὴ μας ὁμάδα ἢ ὁποῖα ἀπὸ τὰ φοιτητικὰ θρανία εἶχε συλλάβει τὴν ἰδέα τῆς ὀργανώσεως τοῦ κλάδου, ἀριθμοῦσε καὶ μερικὰ ἀκόμη μέλη, τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν ἔλαβαν μέρος στὶς πρώτες συγκεντρώσεις Μαρτίου–Ἀπριλίου 1924, γιατί ἔτυχε νὰ βρίσκονται μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα.

Ἡ συζήτηση, στοῖς ἱστορικὸ σαλόνι τῆς οἰκογενείας Παύλου Μελά, ὄλο ἐνθουσιασμό καὶ ἀποφασιστικότητα, κατάληξε γρήγορα σὲ ἀποφάσεις. Θὰ προχωρούσαμε ἀμέσως, θὰ ὀργανωνόμαστε, θὰ ἐπιδιώκαμε νὰ ζυπνήσουμε καὶ νὰ συγκινήσουμε ὄλους, θ' ἀγωνιζόμαστε νὰ κάνουμε γνωστὴ τὴ μέχρι τώρα ἀγνωσμένη στὸν τόπο μας ἐπιστήμη τῆς χημείας καὶ ν' ἀποδείξουμε σ' ὄλους τὴν ὠφελιμότητά της. Θὰ θεμελιώναμε ἐπὶ τέλους τὸ ἐπάγγελμά μας. Γιὰ μᾶς ποὺ μόλις εἴχαμε ξεπεράσει τὰ 20 χρόνια τῆς ζωῆς μας, δὲν μπορούσαν νὰ ὑπάρξουν ἐμπόδια. Δὲν θὰ μᾶς ἀναχαίτιζαν, στὴν ἐξόρμησή μας, οὔτε οἱ ἀπὸ καιρὸ καλὰ ἐπαγγελματικὰ τακτοποιημένοι καὶ ἐπομένως ξένοιαστοι, μεγαλύτεροί μας στὰ χρόνια, συνάδελφοι, οὔτε οἱ πάσης μορφῆς αὐτοχειροτονημένοι σὲ χημικοὺς πρακτικοί, οὔτε ἀκόμα τὰ τωρινὰ δύσκολα χρόνια ποὺ περνοῦσε ἡ Πατρίδα.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μέρα λοιπὸν, ὄλο ὄρεξη καὶ ἐνεργητικότητα, βάλαμε μπροστὰ τὴ δουλειά. Ἔπρεπε νὰ ἐτοιμαστῆ ἀμέσως τὸ καταστατικὸ. Τὴ σύνταξή του τὴν ἀναθέσαμε στὴ Ζ. Μελά, τὸν Ν. Καρνή καὶ Χ. Φασσέα. Θὰ συνεργάζονταν τὰ πρωινά, στοῖς σπίτι τῆς Μελά, ποὺ διατέθηκε γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό. Ἐγὼ, πρόσφατα στρατευμένος, σὰν κληρωτός, κατὰ τὶς ἡμέρες ἐκεῖνες, δὲν νόμιζα πὼς θὰ μπορούσα νάχω εὐκαιρία τὰ πρωινά μου, τελικὰ ὄμως, οἱ συνάδελφοί μου στοῖς λόχο, μοῦ ἔδωσαν κάθε ἐλευθερία, κι' ἔτσι βοήθησα κι' ἐγὼ στὴ σύνταξη τοῦ καταστατικοῦ, ἀντικαθιστώντας τὸν Φασσέα.

Ἀλησμόνητες μένουν οἱ ἀναμνήσεις ἀπὸ τὶς ἡμέρες ἐκεῖνες ποὺ σχεδὸν ἀργόσχολος σὰν μόνη μου σκέψη καὶ φροντίδα εἶχα τὴν παρουσίαση τοῦ σωματείου μας. Ἐφευγα — μ' ἔδιωχναν μᾶλλον οἱ συνάδελφοι τοῦ λόχου— μετὰ τὸ πρωινὸ προσκλητήριο, ἀπὸ τὸ γραφεῖο ποὺ θεωρητικὰ ὑποτίθετο πὼς ἐργαζόμουν, τὸ ἐγκαταστημένο στὰ ἐρειπωμένα καὶ ὄζοντα ὑποστατικά τοῦ μεγάρου τῆς Πλακεντίας, τῆς ὁδοῦ Κηφισίας, καὶ κατάφευγα ἀπὸ τὶς ἑπτὰ τὸ πρωὶ στὴν πλατεία τοῦ Κολωνακίου. Ἀπὸ 'κεῖ ξεκίναγα τὴν ἡμέρα παίρνοντας τὸν πρωινὸ καφέ μου.

Τ' ἀνοιξιὰτικα, διάφανα πρωινά, τ' ἀρωματισμένα ἀπ' τὰ λουλούδια τοῦ μικροῦ κεντρικοῦ κηπάρου, κάτω ἀπὸ τὸν καταγάλανο λαμπρὸ ἀθηναϊκὸ οὐρανὸ, ἦσαν κατὰ τὴν ὥρα ἐκεῖνη ὄλο νοσχέλια καὶ γαλήνη γιὰ τὴ σχεδὸν ἔρημη ἀπὸ ἀνθρώπους ἀρχοντικὴ πλατεία. Πολὸ σπάνιοι οἱ ἀγουροξυπνημένοι διαβάτες κι' ἀκόμα σπανιότερα τὰ λίγα περαστικά τροχοφόρα. Ἐγὼ, ὁ κομψευόμενος στρατιώτης ἢ μᾶλλον ὁ ὑποδεκανέας, κατάφευγα στοῖς καφενεδάκι τῆς γωνίας τῆς πλατείας μετὰ τὴν ὁδὸ Τσακάλωφ. Ἐκεῖ θᾶπαιρνα τὸ γλυκὺ-βραστό μου, ἀντὶ, νομίζω, λεπτῶν 20, καθισμένος κάτω ἀπὸ τὸ μικρὸ δροσερὸ πλατανάκι ποὺ σκίαζε τὸ πλατὺ πεζοδρόμιό του. Διαβάζοντας, διορθώνοντας τὰ χειρόγραφα τοῦ καταστατικοῦ ἢ καὶ χαζεύοντας, θᾶπρεπε νὰ σκοτώσω τὴν ὥρα μου μέχρι τὶς 10 ποὺ ἀρχίζε ἡ ταχτικὴ μας συνεργασία.

Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἢ σημερινὴ κοσμικὴ καὶ τόσο πολυθόρυβη πλατεία ἔμενε συνήθως ἔρημη. Δὲν εἶχε κέντρα καὶ μαγαζιά. Μόνον αὐτὸ τὸ καφενεδάκι, τὸ πρω-

τόγονο καὶ λαϊκό, τὸ σχεδὸν ἔρημο, ποὺ τὸ στόλιζε ὁ μικρὸς πλάτανος. Ἐκεῖνος, ποὺ σὲ λίγα χρόνια ξεράθηκε καὶ στὴ θέση του φυτεύτηκε ἄλλος, αὐτὸς ποὺ σήμερα ζεῖ καὶ μεγαλώνει σκιαζοντας τὶς κοσμικὲς Ἀθηναῖες.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ καφεενδάκι αὐτὸ, στὸ κάτω μέρος τῆς πλατείας βρισκόταν τὸ ἄλλο, τὸ ἱστορικὸ καὶ πολὺ συχναζόμενο κέντρο, τὸ «Βυζάντιο», μὲ τὸ φημισμένο καφέ του, ποὺ φτιαχνόταν στὰ κάρβουνα μέσα σὲ χάλκινα μπρίκια καὶ τοὺς μοναδικούς γιὰ τὴν Ἀθήνα μεγαλοπρεπεῖς ναργιλέδες του. Αὐτοὺς ποὺ πήγαιναν νὰ τοὺς ἀπολαύσουν πολλοὶ Ἀθηναῖοι ἄρχοντες, ἀπ' ἐκείνους ποὺ εἶχαν ἀπομείνει πιστοὶ στὶς συνήθειες καὶ τὶς παραδόσεις τῶν προγόνων τους. Τὸ τρίτο μαγαζὶ ποὺ ὑπῆρχε ἦταν τὸ μεγάλο μπακάλικο, στὴ γωνία μὲ τὴν ὁδὸ Κανάρη. Παρὰ τὴν ἀριστοκρατικὴ τῆς γειτονιάς διατηροῦσε ὅλη τὴ γνωστὴ γραφικότητα τοῦ εἶδους του. Μὲ ἀραδιασμένα στὸ πεζοδρόμιο τὰ σαρδελλοβάρελα, τὰ κασάκια μὲ τὶς ρέγγες, τὸν ταραμὰ καὶ τὴ φέτα τοῦ Παρνασσοῦ, μὲ τὰ κρεμάμενα φύλλα τοῦ μπακαλιάρου καὶ μὲ τὶς ξεχυνόμενες ἀπ' ὄλα αὐτὰ μυρουδιές τους, εἶχε ἀκόμα συμπαραστάτη τους καὶ διαλαλητὴ τῆς γαστρονομικῆς τους ἀξίας καὶ τὸν ἀπαράιτητο κλασσικὸ τύπου μπακαλόγατο.

Ἀπολαμβάνοντας τὸν καφέ μου καὶ τὴν ἡσυχία τῆς γραφικῆς πλατείας, διαβάζοντας ἢ χαζεύοντας, ἔφτανε τέλος ἡ ὥρα νὰ ξεκινήσω γιὰ τὴν καθημερινή μας συνάντηση, τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Καταστατικοῦ, στὸ σπίτι τῆς Μελαῖ. Ἕνας θαυμάσιος πρωινὸς περίπατος στὴν ὠραιότερη κατὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη περιοχὴ τῆς μικρῆς Ἀθήνας. Ἀπὸ τὴν Κανάρη, κατηφορίζοντας, ἔστριβα ἀπὸ τὴν Κηφισίας καὶ ἔμπαινα στὴ Λεωφόρο Ἀμαλίας.

Μοναδικὴ ἦταν τότε ἡ ὁμορφιὰ τοῦ δρόμου ἐκείνου. Πλατύτατα πεζοδρόμια, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, στρωμένα μὲ μαρμαρόπλακες, σκιαζόμενα ἀπὸ διπλὴ σειρὰ γέρικων ἀλλὰ καταπράσινων πιπεριδιῶν, ἔδιναν τὴ μορφὴ περισσότερο κήπου παρὰ δρόμου. Μιὰ θαλερὴ στοὰ σχηματιζόταν ἀπὸ τὰ μεγάλα κλαδιὰ τῶν δέντρων, ποὺ σχεδὸν ἐσκέπαζαν καὶ τὸ μεσαῖο ἀκόμα κατὰστρωμά του, τὸ προοριζόμενο γιὰ τὰ τροχοφόρα. Πολὺ στενότερο αὐτὸ τότε, ἀπὸ τὸ σημερινό, ἐξυπηρετοῦσε τὴν ἀραιὴ κυκλοφορία τοῦ τροχιοδρόμου καὶ τῶν ἀμαξιδιῶν. Ἀριστερά, μετὰ τὸ πεζοδρόμιο, ἀπλωνόταν ὁ Βασιλικὸς Κήπος μὲ τὰ γέρικα μεγάλα δένδρα του καὶ τὴν πυκνὴ θαμνώδη βλάστησή του. Αὐτὸς μαζί μὲ τὴν τετραπλὴ δεντροστοιχία τῆς Λεωφόρου ἀποτελοῦσαν ἕνα σύνολο δροσιᾶς, ποὺ τὸ ἀπολάμβανε ὁ ταλαιπωρημένος διαβάτης ὅταν ἐρχόταν ἀπὸ τὶς ἄλλες κατάξερες γειτονιὲς τῆς Ἀθήνας.

Ἀκολουθοῦσα λοιπὸν τὸ σχεδὸν ἔρημο κατὰ τὰ πρωινὰ δρόμο αὐτὸ μέχρι τὸ Ζάππειο, κι' ἔφθανα στὴν ὁδὸ Ἀστερίου. Μόνη μου ἀνησυχία ἦταν τὸ ἐνδεχόμενο τοῦ κακοῦ συναπαντήματος μὲ τὴν περίπολο τοῦ Φρουραρχείου, ποὺ δὲν ἤξερες τί θὰ μπορούσε νὰ σοῦ κοστίσει, ὅσο κι' ἂν ἦσουν ἐφοδιασμένοι μὲ τὴν ἀδεια τοῦ λόχου σου.

Ἀρκετὲς ἡμέρες χρειάστηκαν στὴν Ἐπιτροπὴ μας γιὰ νὰ δώσουμε τὴν τελί-

κή μορφή στο καταστατικό μας, μελετώντας και σταχυολογώντας κατάλληλες διατάξεις από τα καταστατικά άλλων ανάλογων συλλόγων, που είχαμε γι' αυτό το σκοπό συγκεντρώσει. Οί ατέλειωτες συζητήσεις μας και οί αντίγωνιες μας δαπάνησαν πολύ χρόνο και καθυστέρησαν τή δεύτερη συνάντηση τής ομάδας μας που είχε αποφασιστεί νά κληθῆ γιά τήν ἔγκρισή του. Ἔγινε τελικά, τὸ βράδυ τῆς 21ης Ἀπριλίου 1924, στὸ φιλόξενο καὶ πάλι σίτι τῆς Μελά.

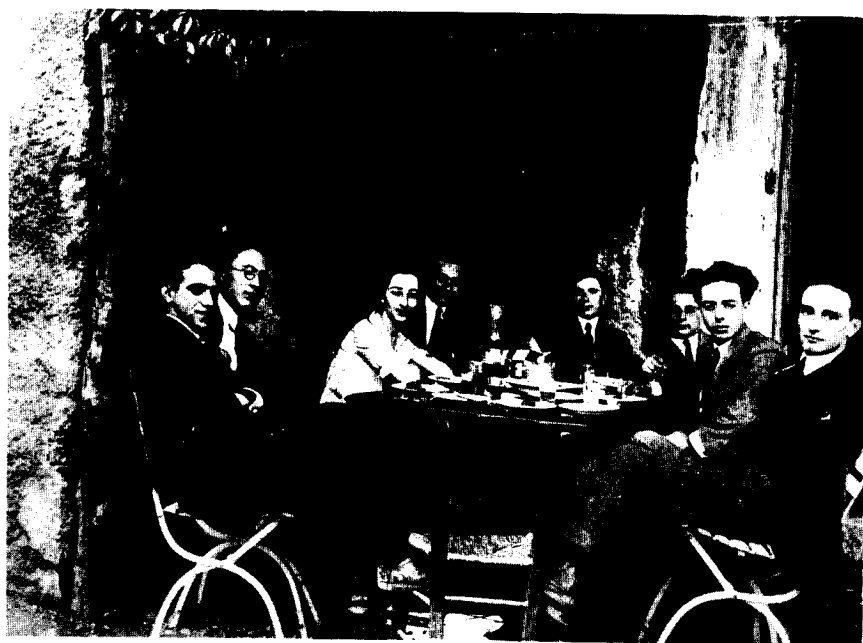
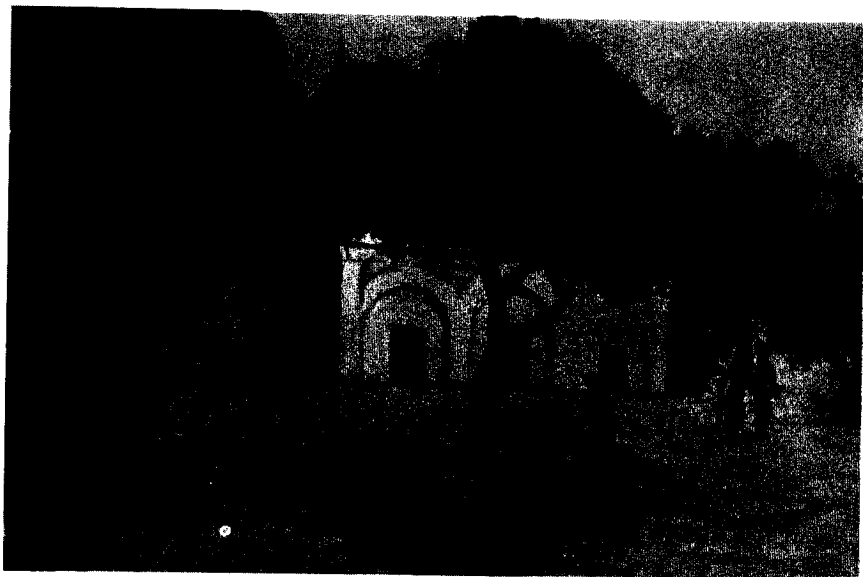
Διαβάστηκε τὸ κείμενο στὴ συγκέντρωσή μας αὐτὴ, τῶν δέκα, καὶ ἔμειναν ὄλοι σύμφωνοι στὶς διατάξεις του, μὲ μιὰ μόνο διαφωνία. Τοῦ Λ. Πίντου, ποὺ δὲν συμφωνοῦσε στὴν ἐπαγγελματικὴ μορφή ποὺ δίναμε στὸ σωματεῖο κι' ἐπέμενε νὰ εἶναι ἀποκλειστικὰ ἐπιστημονικὸ. Φυσικὰ τὸ καταστατικὸ ἔμεινε τελικὰ ὅπως εἶχε ἀπ' τὴν ἐπιτροπὴ συνταχθῆ καὶ ὁ σύλλογός μας ἀποφασίστηκε νὰ γίνῃ κυρίως ἐπαγγελματικὸς χωρὶς ὅμως νὰ παύῃ νὰ ἐνδιαφέρεται καὶ γιά τὰ ἐπιστημονικὰ θέματα.

Τὸ δεύτερο θέμα ποὺ συζητήθηκε τὴ βραδύα ἐκείνη καὶ πολὺ μᾶς ἀπασχόλησε ἦταν κατὰ πόσον θὰ ἔπρεπε νὰ ξεκινήσουμε, ἔχοντας πλέον ἔτοιμο τὸ καταστατικὸ, μόνοι ἐμεῖς, μαζί μ' ὄλους τοὺς ἄλλους νέους συναδέλφους, τόσο τοὺς προερχόμενους ἀπὸ τὴν πανεπιστημιακὴ σχολὴ ὅσο καὶ τὴν πολυτεχνικὴ, κι' ἀφοῦ ἰδρῦσουμε τὸ σύλλογο νὰ ἐπιδιώξουμε κατόπιν τὴν ἐγγραφή καὶ τῶν ἄλλων, τῶν μεγάλων στὴν ἡλικία. Ἡ ἀντίθετη γνώμη ἦταν ἐμεῖς οἱ νέοι νὰ μείνουμε στὴ σκιά καὶ νὰ προσπαθήσουμε ἢ κίνησή μας νὰ πατροναριστῆ ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τοὺς μεγάλους, τοὺς παλαιότερους μας, βάζοντας ἐκείνους μπροστά. Ἔπρεπε, σκεπτόμαστε, τὸ σωματεῖο ν' ἀγκαλιάσῃ ἀμέσως ὄλους τοὺς χημικοὺς καὶ ὄχι μόνο τοὺς νεαροὺς, σὰν ἐμᾶς, ποὺ εἴμαστε ἄγνωστοι καὶ πολλοὶ ἐμέναμε ἀκόμη ἀνεργοὶ, χωρὶς καμμιά ἐπαγγελματικὴ τοποθέτηση μέσα στὸν κλάδο.

Ἔστερα ἀπὸ πολλὰς συζητήσεις συμφωνήσαμε τελικὰ καὶ σ' αὐτὸ τὸ θέμα. Ἡ κίνησή μας θὰ πρεπε νὰ φανῆ πὼς προέρχεται ἀπὸ τοὺς μεγάλους, ποὺ δούλευαν ἀπὸ καιρὸ στὸ χημικὸ ἐπάγγελμα, μὲ μιὰ ἐπιτροπὴ ἐπὶ κεφαλῆς ἀπὸ αὐτοὺς, τοὺς παλαιοὺς χημικοὺς.

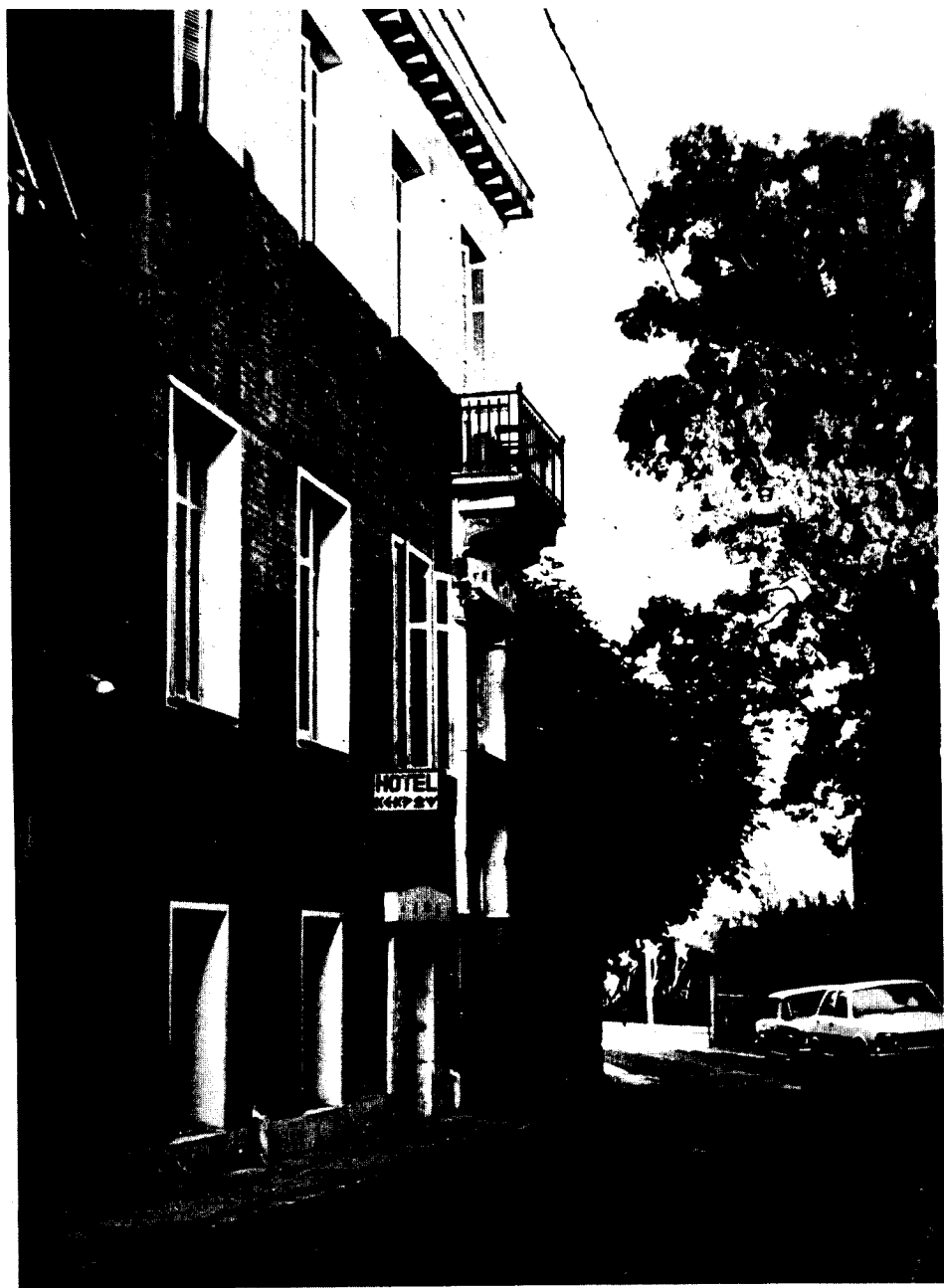
Ἔπρεπε λοιπὸν τώρα ν' ἀρχίσουμε τὴν ἐξόρμηση τῆς πλατύτερης διαφώτισης μικρῶν καὶ μεγάλων, καὶ μετὰ ἀπ' αὐτὴ τὴν προεργασία νὰ καλέσουμε ὄλους τοὺς χημικοὺς σὲ γενικὴ συνέλευση, βάζοντας μπροστά μιὰν Ἐπιτροπὴ ἀπὸ τὰ σημαίνοντα πρόσωπα, ἐνῶ ἐμεῖς θὰ παραμέναμε ἀφανεῖς, ἀλλὰ χωρὶς καὶ νὰ πάψουμε ἐργαζόμενοι γιά τὴν κοινὴ ἰδέα. Ἡ ἀνάγκη τῆς Ἰδρυσης τοῦ χημικοῦ σωματείου ἔπρεπε ἀσφαλῶς νὰ πατροναριστῆ ἀπὸ τὴν ὀλότητα καὶ μάλιστα νὰ ξεκινήσῃ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ βρίσκονταν ἤδη στὶς πιὸ διακεκριμένες χημικὲς θέσεις.

Μ' αὐτὸ τὸ πρόγραμμα ξεκινήσαμε ἀπὸ τὴν ἄλλη μέρα. Ἀνάλογα μὲ τίς προσωπικὲς γνωριμίες ποὺ εἶχαμε ἐμεῖς τῆς ομάδας μας, σχηματίσαμε ἐπιτροπὲς ἀπὸ δυὸ-δυὸ ἢ καὶ περισσότερα πρόσωπα κι' ἀρχίσαμε νὰ ἐπισκεπτόμαστε αὐτὰ τὰ «ἱερά τέρατα» τοῦ κλάδου, μὲ πολὺ φόβο καὶ μεγάλο δισταγμὸ. Τὸ σημερινὸ φιλε-



Τὸ ξύλινο καφενεῖο στὴν πλατεία τῆς Δεξαμενῆς ὅπου συγκεντρωνόταν ἡ δεκαμελῆς ομάδα πού πρωτοκινήθηκε γιὰ τὴν ἴδρυση τῆς Ἑνώσεως Ἑλλ. Χημικῶν. *Ἀνοιξη τοῦ 1924.

Ἡ ομάδα τῶν χημικῶν πού πρωτοκινήθηκε γιὰ τὴν ἴδρυση τοῦ σωματείου των, σὲ μιὰ ἐκδρομὴ τῆς στὴν Κηφισιά, τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. (Φωτογραφία Ι. Κανδήλη τοῦ Ἰουνίου 1924). Ἐκ δεξιῶν ἀριστερῶν : Ἄγγ. Δημητρίου, Νικ. Καρνῆς, Ζωὴ Μελά, Ἴω. Καράκαλος, Ἴω. Κανδήλης, Χρυσ. Μαλαγαρδῆς, Διον. Καραθανάσης καὶ Σάββας Ἀναγνωστόπουλος.



Τὸ σπίτι τῆς Ζωῆς Π. Μελά στὴν ὁδὸ Ἀσπερίου 17 ὅπου ἔγιναν τὴν ἀνοίξη τοῦ 1924 οἱ δύο πρῶτες συναντήσεις τῶν χημικῶν καὶ ἀποφασίστηκε ἡ ἴδρυση τοῦ σωματείου Ἐνωσις Ἑλλήνων Χημικῶν. (Φωτογραφία Ι. Κανδῆλη σύγχρονη. Τὸ κτίριο διατηρεῖται ἀκόμη σήμερα σχεδὸν ἀμετάβλητο).



Τὸ σπίτι τοῦ Καθηγητῆ Κων. Βέη, στὴν ὁδὸ Κάνιγγος, ὅπου τὸ 1924 γίνονταν οἱ καθημερινές συναντήσεις τῶν πρώτων ἰδρυτῶν τῆς Ἑνώσεως Χημικῶν. (Φωτογραφία Ι. Κανδῆλη σύγχρονη. Τὸ παλιὸ κτήριο διατηρεῖται ἀλλὰ μὲ πολλές μεταβολές καὶ προσθήκες).

λεύθερο πνεῦμα ἦταν ἄγνωστο τὴν ἐποχὴ ἐκείνη καὶ δύσκολα γινόταν δεκτός, ἕνας νεαρός καὶ ἄγνωστος, ἀπὸ ἕνα γέρο συνάδελφό του —καὶ γέροι θεωροῦνταν ὅσοι εἶχαν ξεπεράσει τὰ 40— ὅταν μάλιστα αὐτὸς ἦταν καθηγητής, βιομήχανος ἢ καὶ ἀνώτερος κρατικὸς ὑπάλληλος.

Μὲ τὸ σύστημα αὐτὸ συναντήσαμε καὶ συζητήσαμε μὲ πολλοὺς, γιὰ τὰ σχέδιά μας, καὶ νέους καὶ πρὸ παντὸς παλαιότερους. Παρὰ τοὺς φόβους μας, ὅλοι αὐτοί, ἐκτὸς ἀπὸ ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις, ἔδειξαν πολὺ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν πρωτοβουλία μας. Ἐκτιμῆθηκε ἰδιαίτερα τὸ ὅτι θέλαμε ἐκεῖνοι νὰ ἠγηθοῦν καὶ ἡμεῖς νὰ ἀκολουθήσουμε, μένοντας ἀφανεῖς καὶ ὅτι παρὰ τὴ θέση αὐτή, στὴν ὁποία τοποθετούσαμε τοὺς ἑαυτοὺς μας, εἴμαστε πρόθυμοι ν' ἀναλάβουμε ὅλη τὴ ρουτίνα τῆς ἀπαιτούμενης δουλειᾶς. Καὶ οἱ διστακτικοὶ ἀκόμη, ἀπὸ τοὺς μεγάλους, ποὺ εἶχαν τὴν πείρα τοῦ ἀτομικισμοῦ τοῦ Ἑλλήνα καὶ τῆς ἀδιαφορίας του γιὰ ὁμαδικὴ δράση, δὲν ἔφθαναν μέχρι τὴν πλήρη ἄρνηση. Ἔλεγαν, πὼς ἦταν τόσο χρήσιμη ἢ ὑπαρξὴ ἑνὸς τέτοιου σωματείου, ὥστε ἄξιζε τὸν κόπο νὰ γίνῃ γρήγορα κάποια ἀπόπειρα.

Εἶδαμε ἀπὸ τοὺς πρώτους τὸν εὐγενικό, ἀλλὰ λιγάκι ἀπρόσιτο, καθηγητὴ μας Κ. Ζέγγελη. Τὸ δύσκολο καὶ πάντα μαχητικὸ καθηγητὴ Γ. Ματθαίουπουλο, ποὺ σ' αὐτὸν στηρίζαμε πολλὰς ἐλπίδες λόγω τῆς φήμης του σὰν ἐπαγγελματία χημικοῦ καὶ τῆς γνωστῆς παλιότερης πείρας του στὴν ὀργάνωση συλλόγων. Εἶδαμε τὸν σχετικὰ νεαρὸ Καθηγητὴ Σταύρο Χόρς, τὸν Ἀρχιφαρμακοποιὸ τοῦ Στρατοῦ καὶ συγχρόνως Καθηγητὴ Θεοδ. Σταθόπουλο, τὸν ὀμιλητικώτατο καὶ πολὺπειρο Καθηγητὴ Τηλέμ. Κομνηνὸ καὶ ὅλους σχεδὸν τοὺς ἐπιμελητὲς καὶ βοηθοὺς τῶν χημικῶν ἐργαστηρίων τῶν δυὸ σχολῶν. Τοὺς Δημ. Δάλμα, Δ. Πολυμερόπουλο, Γ. Κυριακόπουλο, Μιλ. Ἰωαννίδη, Σπύρο Γαλανό, Στυλ. Μπέτση καὶ ἄλλους πολλοὺς ποὺ δούλευαν σὲ μικρότερες θέσεις. Εἶδαμε καὶ μερικοὺς μεγάλους φίλους τοῦ κλάδου, ὅπως τὸν Καθηγητὴ Δημήτριο Χόνδρο, ποὺ δὲν ξεχνοῦσε ὅτι ἄρχισε τὴ σταδιοδρομία του ἀπὸ ὑποεπιμελητῆς τοῦ Ἐργαστηρίου τῆς Χημείας καὶ πάντα ἰδιαίτερα πρόσεχε τοὺς χημικοὺς.

Ἀπὸ τοὺς ἀνώτερους κρατικοὺς λειτουργοὺς τὸν εὐγενέστατο καὶ πάντοτε πρόθυμο διευθυντὴ τοῦ Χημικοῦ Ἐργαστηρίου τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν Πέτρο Ζαλοκώστα καὶ τοὺς συνεργάτες του, διευθυντὲς τοῦ Χημείου αὐτοῦ, Γ. Κυριακόπουλο καὶ Ι. Καρρᾶ, τὸν φημιζόμενο γιὰ τὴ μόρφωσή του. Τὸν διευθυντὴ τοῦ Ναυτικοῦ Χημείου Κ. Δόσιο, τὸν διευθυντὴ Βιομηχανίας Κων. Ἀργυρῶ καὶ πολλοὺς ἄλλους δημόσιους ὑπαλλήλους ποὺ βρίσκονταν σὲ ὑψηλὰς θέσεις.

Ἀπὸ τὸν κόσμο τῆς βιομηχανίας τὸν πεπειραμένο καὶ ἐνθουσιώδη βιομήχανο, διπλωματοῦχο τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν, Νικ. Ζάρπα, τὸν αὐτοδημιούργητο καὶ σχετικῶς νέο στὴν ἡλικία Γεωργ. Μποῦρλο, τὸν φημισμένο σὰν ἐρευνητὴ τῶν ἐργαστηρίων τῶν Χρωματοურγείων Πειραιῶς, χημικὸ Ευκλ. Σακελλάριο καὶ ἄλλους πολλοὺς ποὺ αὐτὴ τὴ στιγμή δὲν μπορῶ νὰ θυμηθῶ οὔτε τὰ ὀνόματά τους, γιὰτὶ

δεν αναφέρονται στις σημειώσεις των τότε ενεργειών μας, στο ημερολόγιό μου της εποχής εκείνης που είχα την πρόνοια να κρατήσω*.

*Από δσους συναντήσαμε και κουβεντιάσαμε για την άμεση ανάγκη της ίδρυσης του χημικού συλλόγου, δύο, από την πρώτη ώρα, ξεχώρισαν και με ένθουσιασμό και πίστη στάθηκαν ανενδοίαστα στο πλευρό μας και πρόθυμα δέχτηκαν να μπουν επί κεφαλής στην κίνησή μας. *Ο Καθηγητής του Πολυτεχνείου Κ. Βέης**

* Δέν είναι εύκολο να δώσουμε βιογραφικά σημειώματα για όλους τους εκλεκτούς παλαιούς συναδέλφους που αναφέραμε. Άλλοι από αυτούς περισσότερο και άλλοι λιγότερο, από την πρώτη μέρα βοήθησαν την κίνηση της ίδρυσης της Ένώσεως Ελλήνων Χημικών και οι περισσότεροι βρέθηκαν πάντα κοντά της κι' ένιχυσαν τους άγνες της. Τουλάχιστον όμως για μερικούς είναι χρήσιμο να πληροφορήσουμε τόν αναγνώστη μας. Για τούς αναφερομένους καθηγητάς Ζέγγελη, Ματθαιόπουλο, Χόνδρο, Δάλμα και Γαλανό άσχολούνται τά προηγούμενα κεφάλαια όπου και λεπτομερικά βιογραφούνται. Για τούς άλλους σημειώνω: 1. Θεοδ. Σταθόπουλος, Άρχιφαρμακοποιός του Στρατού και Καθηγητής της Βρωματοχημείας Ε. Μ. Πολυτεχνείου. Πολύπειρος χημικός τών τροφίμων και ένθουσιώδης ύποστηρικτής του κλάδου. Φιλοξένησε στο γραφείο του, του Πολυτεχνείου, την Ένωση τών Χημικών κατά τόν πρώτο χρόνο της λειτουργίας της. 2. Σταυρος Χόρς. Έκ τών ειδικότερων αναλυτικών χημικών της εποχής του. Έγινε γρήγορα καθηγητής της Άναλυτ. Χημείας στο Πολυτεχνείο κι' έδίδαξε επί πολλά χρόνια τó μάθημα αυτό. 3. Τηλέμ. Κομνηνός. Έπιμελητής άρχικά στο Φαρμακευτικό Χημείο και Καθηγητής της Χημείας στη Σχολή Έδελπίδων εξελίχθηκε σέ καθηγητή της Όργαν. Χημείας του Πολυτεχνείου. 5. Πέτρος Ζαλοκώστας. Διευθυντής του πρώτου κρατικού Χημείου υπό τó Ύπουργείο Οικονομικών θεωρούνταν τότε σάν πρώτος στην τάξη άνώτερος κρατικός χημικός. Έλαβε μέρος στο πρώτο Διοικ. Συμβούλιο της Ένώσεως. 6. Γεωργ. Μπουβλος. Άπό τούς πρώτους χημικούς που εξελίχθηκαν σέ βιομήχανους και επιχειρηματίες. Είχε την εποχή εκείνη τή βιομηχανία παρασκευής αϊθέρος. Έλαβε μέρος στο πρώτο Διοικ. Συμβούλιο της Ένώσεως. 7. Νικ. Ζάρπας. Διπλωματούχος της Άκαδημίας Ρουσσοπούλου και κατόπιν τών Φυσικών Έπιστημών του Πανεπιστημίου εξελίχθηκε σέ βιομήχανο. Ύπηρετησε σέ πολλές βιομηχανίες. Ίδρυσε τó μεγάλο Έργοστάσιο οίνοπνευματοποιίας «Κρόνος» στην Έλευσίνα. Άσχολήθηκε με τή ζυμοβιομηχανία και Ίδρυσε τó δεύτερο στην Έλλάδα εργοστάσιο πιεστής ζύμης και παρασκευής άμυλοσιροπιού (Έταιρεία ΖΑΑΕ). Ύπέρμαχος της άναδείξεως του χημικού κλάδου διετέλεσε πρώτος αίρετός Πρόεδρος της Ένώσεως. 8. Ίω. Καρράς. Φημιζόταν για τόν πλούτο τών γνώσεών του και τή συστηματικόττά του. Ύπήρξε εκ τών καλύτερων στελεχών του Κρατικού Χημείου. 9. Κων. Δόσιος. Πλοίαρχος του Βασιλ. Ναυτικού είχε από νέος ιδιαίτερη άγάπη στη Χημεία. Μελετούσε πάντα τήν επιστήμη αυτή και τελικά, σέ προχωρημένη ηλικία, έπηρε τó δίπλωμά της. Διετέλεσε διευθυντής του Ναυτικού Χημείου και άργότερα Γεν. Διευθυντής του Γεν. Χημείου του Κράτους. 10. Εόκλ. Σακελλάριος. Άπό τούς καλύτερους έρευνητές της εποχής του. Άρχικά χημικός στο έρευνητικό Έργαστήριο τών «Χρωματουργείων Πειραιώς» άναδείχτηκε άργότερα καθηγητής της Χημικής Τεχνολογίας στο Πολυτεχνείο.

** Κωνστ. Βέης. Διπλωματούχος τών Φυσικών Έπιστημών. Έργάστηκε στην έταιρεία Οίλων και σέ άλλες βιομηχανίες και εξελίχθηκε γρήγορα σέ καθηγητή της Όργανικής Χημικής Τεχνολογίας του Πολυτεχνείου. Διορίστηκε μέλος της Άκαδημίας Άθηνών κατά τήν ίδρυσή της. Ένδιαφέρθηκε πάντοτε για τήν Ένωση Χημικών. Ύπήρξε Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της κατά τά πρώτα χρόνια της δράσεώς της και άργότερα, για μικρό διάστημα, Πρόεδρος αυτού.

και ὁ χημικός μηχανικός ἀπὸ τῆ σχολῆ τοῦ Nancy Κλεισθένης Φιλάρετος*. Ὁ πρῶτος, ἕνας μικρόσωμος μαυριδερός ἄνθρωπος, ἀπλός, χωρὶς καμιά ἰδιαίτερη προσωπικὴ ἐμφάνιση, σὲ συνάρπαζε μὲ τὴν σβελτοσύνη του, τὴν ὀμιλητικότητα καὶ τὴν ἐγκαρδιότητά του. Ὁ ἄλλος, κι' ἐκεῖνος πρόθυμος καὶ ἀνεπιτήδευτος, ἦταν ἕνας πολὺπειρος χημικός, γιατί ἀφοῦ δούλεψε στὸ ἐξωτερικὸ σὲ χημικὰ ἐργοστάσια βρέθηκε ἀργότερα, γιὰ ἕνα διάστημα, σὰν κρατικὸς ὑπάλληλος, ἐπιθεωρητὴς τῆς βιομηχανίας μας. Εἶχαν κι' οἱ δύο τους τὸ πάθος νὰ παρουσιάσουν καὶ νὰ ὀργανώσουν στὸν τόπο μας τὸν ἕως τότε σχεδὸν ἄγνωστο χημικὸ κλάδο. Καὶ μὲ τοὺς δύο αὐτοὺς γίναμε ἀμέσως φίλοι καὶ συνεργάτες, χωρὶς κανένα δισταγμὸ τους, γιὰ τὶς διαφορὲς τῆς θέσης καὶ τῆς ἡλικίας ποῦ μᾶς χώριζαν.

Ἔγινε λοιπὸν τακτικὸς καὶ στὸ σπίτι τοῦ Φιλάρετου — ἕνα κακομοιριασμένον διαμέρισμα στὸ ἰσόγειο τοῦ πανάρχαιου κτιρίου Γρυπάρη, στῆ γωνιά Ἀριστείδου καὶ Πεσμαζόγλου, ἰδιοκτησία τοῦ Πανεπιστημίου — καὶ στὸ σπίτι τοῦ Βέη. Αὐτὸ βρισκόταν στὴν ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ Κάνιγγος, τὴν πιὸ κακόφημη συνοικία τῆς ἐποχῆς. Μεταξὺ τῶν σπιτιῶν τοῦ δρόμου αὐτοῦ, ποῦ ὅλα παλιά καὶ μισοερειπωμένα, στέγαζαν ἀποκλειστικὰ ἐπιχειρήσεις ἀγοραίου ἔρωτα, ὁ Βέης, ἀδιαφορόντας γιὰ τὰ κοινωνικὰ σχόλια, κράταγε τὸ ἐπάνω πάτωμα ἑνὸς ἀπ' αὐτά. Παραμελημένο τὸ κτίριο, μὲ τζαμαρία μπροστά, ἀνέβαινες ἀπὸ τὴν αὐλὴ μὲ ξύλινη ἐξωτερικὴ σκάλα, ποῦ ἀγκομαχοῦσε κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῶν βημάτων σου. Τὸ πρῶτο δωμάτιο, μπαίνοντας, ἐπιπλωμένο μὲ φτωχικὰ ταλαιπωρημένα ἐπιπλα τραπεζαρίας, ἀποτελοῦσε γιὰ ἑκεῖνον καὶ τὴ γερόντισσα μητέρα του, μόνους ἐνοίκους τοῦ σπιτιοῦ, τὸ χῶρο ὑποδοχῆς, τὸ σαλόνι κι' ἀκόμα τὸ δωμάτιο ἐργασίας γιὰ τὸ Βέη. Ἐκεῖ ἀπλός, γελαστός κι' ἐγκάρδιος, μᾶς ὑποδεχόταν ὅποιαδήποτε ὥρα καὶ φλυαροῦσε μαζί μας ἀτέλειωτα σὰν νᾶμαστε οἱ παλιοὶ παιδικοὶ του φίλοι. Στὸ ἴδιο σπίτι, λίγο ἀργότερα, συγκατοίκησε μαζί του, ὅταν γύρισε ἀπὸ τὴ Γερμανία, καὶ ὁ ἀδελφός του, ὁ διάσημος βυζαντινολόγος Νίκος Βέης.

Τὰ πρωινὰ τὰ σπαταλοῦσαμε λοιπὸν σ' αὐτὲς τὶς συναντήσεις τῶν σπουδαίων χημικῶν, πηγαίνοντας στὰ ἐργαστήρια ἢ τὰ γραφεῖα τους, καὶ τὰ βράδια συναντιόμαστε, γιὰ νὰ σχολιάσουμε τὶς ἐνέργειες καὶ τὶς ἐπιτυχίες μας καὶ νὰ φτιάξουμε τὸ πρόγραμμα τῆς ἐπόμενης ἡμέρας, στὸ καφενεῖο τῆς Δεξαμενῆς. Αὐτὸ ἦταν τὴν ἐποχὴ αὐτῆ τὸ ἀποκλειστικὸ βραδινὸ κέντρο μας. Καθισμένοι κάτω ἀπὸ τὸ ἱστορικὸ πευκάκι, τὶς ζεστὲς ἀνοιξιὰτικες ἐκεῖνες βραδυές, φλυαροῦσαμε μέχρι πολὺ ἀργὰ τὴ νύχτα.

Ἕνας ὀλόκληρος μῆνας ἔπερασε μ' αὐτὲς τὶς φροντίδες καὶ τώρα γιὰ τὸ κίνημά μας εἶχε ἀρχίσει νὰ συγκινῆται καὶ νὰ τὸ παρακολουθῆ μὲ ἐνδιαφέρον ἕνας

* Κλεισθένης Φιλάρετος. Χημικός Μηχανικός τοῦ Nancy. Ἐργάστηκε σὲ βιομηχανίες στὸ ἐξωτερικὸ καὶ ἀργότερα, σὰν κρατικὸς ὑπάλληλος, πρόσφερε πολλὰς ὑπηρεσίες στὴν ἐπιθεώρηση Βιομηχανίας. Μὲ πολὺ ἐνθουσιασμὸ ἐβοήθησε γιὰ τὴν ἴδρυση τῆς Ἐνώσεως Χημικῶν καὶ πῆρε μέρος στὸ πρῶτο τῆς Συμβούλιο. Ἡ μεγαλύτερη προσφορά του γιὰ τὸ χημικὸ κλάδο ὑπῆρξε ἡ ἴδρυση, μὲ οἰκονομικὴ ἐνίσχυση τοῦ Ν. Κανελλόπουλου, τοῦ πρῶτου μεγάλου τεχνικοῦ περιοδικοῦ τῆς Ἑλλάδος, τῶν «Ἐργων», ποῦ μὲ ἐπιτυχία διεύθυνε ἐπὶ 7ετία (1925-1932).

άρκετά μεγάλος αριθμός από τους χημικούς τῆς προχωρημένης ἡλικίας, με γνωστά ὀνόματα καὶ σημαίνουσες θέσεις, ὥστε ἐμεῖς οἱ νεαροὶ νὰ κρυβώμαστε καλὰ πίσω τους. Εἶχαμε ἐξασφαλίσει κι' ἐκείνους ποὺ δέχονταν νὰ βάλουν τὰ ὀνόματά τους κάτω ἀπὸ τὴν πρώτη διακήρυξη, αὐτὴ ποὺ θὰ ἦταν σύγχρονα καὶ ἡ πρόσκληση γιὰ μιὰ Γενικὴ Συνέλευση.

Τὸ πρῶτο αὐτὸ πρὸς τοὺς χημικούς κείμενο γράφηκε ἀπὸ μένα, διορθώθηκε ἀπὸ τὸν Καρνή, ξαναδιορθώθηκε ἀπὸ τὸν θεωρούμενο φιλολογικώτερο ὄλων μας Καραθανάση καὶ κατόπιν τυπώθηκε. Ἡ Συνέλευση ὀριζόταν γιὰ τὸ βράδυ τῆς Δευτέρας 30 Ἰουνίου 1924 στὸ Ἀμφιθέατρο τοῦ Χημείου τῆς ὁδοῦ Σόλωνος. Ἡ πρόσκληση ἔφερε τὶς ὑπογραφὲς τεσσάρων ἀπ' ἐκείνους ποὺ με ἐνθουσιασμό εἶχαν υἱοθετήσῃ τὴν κίνησή μας. Τὴν ὑπόγραφαν οἱ Κ. Βέης, Εὐκλ. Σακελλάριος, Κ. Φιλάρετος καὶ Ν. Ζάρπας.

Οἱ συνηθισμένες ὁμως διαφωνίες καὶ ἀσυνεννοησίες τῆς τελευταίας ὥρας κόντεψαν νὰ τὰ χαλάσουν ὅλα κι' αὐτὸ πολὺ μᾶς στενοχώρησε. Παρουσιάστηκε διάσπαση μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τοὺς ὁποίους με τόσους κόπους εἶχαμε μαζέψει καὶ εἶχαν δεχτεῖ νὰ ὑπογράψουν τὴν προκήρυξή μας. Ἄν αὐτὸ ἀκουγόταν θὰ ἀπογοήτεψε ὅλους τοὺς πάρα ἔξω καὶ ἡ ἐμφάνιση τοῦ συλλόγου μας κινδύνευε ν' ἀναβληθῇ γιὰ πολὺν καιρὸ ἢ καὶ νὰ ματαιωθῇ.

Ἀπὸ τοὺς τέσσερις ποὺ ἀποτέλεσαν τὴν Ἐπιτροπὴ κι' ἔβαλαν τὰ ὀνόματά τους, ὁ ἕνας, παρ' ὅσα ἀρχικὰ εἶχαν συμφωνηθῇ, διαφώνησε τώρα με τοὺς ἄλλους. Ὁ Κλεισθένης Φιλάρετος ἐπέμενε τὸ σωματεῖο νὰ παρουσιασθῇ μόνο ἐπιστημονικὸ καὶ ὄχι κυρίως ἐπαγγελματικὸ, ὅπως τὸ θέλαμε ἐμεῖς οἱ νέοι καὶ τὸ εἶχαν δεχθῇ οἱ ὑπόλοιποι τρεῖς τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐκεῖνος ὀραματιζόταν περισσότερο μιὰ ἐπιστημονικὴ ἐταιρεία, σὰν ἐκεῖνες ποὺ ὑπῆρχαν τότε στὴν Εὐρώπη καὶ τὴν Ἀμερικὴ.

Ἔγιναν πολλὲς καὶ μακρὲς συζητήσεις γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα καὶ με τὴν ἐπιμονὴ καὶ τὴν πειστικότητα τοῦ Βέη καὶ τοῦ Ζάρπα τελικὰ δέχτηκε καὶ ὁ Φιλάρετος νὰ μὴν ἀποσύρῃ τὴν ὑπογραφή του ἀπὸ τὴν τυπωμένη πιά πρόσκληση. Παρ' ὅτι στὸ κείμενό της περιλαμβανόταν, μαζὶ με τὶς ἄλλες ἐπιδιώξεις τοῦ συλλόγου, αὐτὴ, ἢ κατὰ τὸν Φιλάρετο, φοβερὴ φράση, τῆς «προασπίσεως τῶν κοινῶν ἐπαγγελματικῶν καὶ οἰκονομικῶν συμφερόντων» τῶν χημικῶν. Με τὶς γκρίνιες αὐτὲς χάθηκαν μερικὲς ἀκόμα ἡμέρες ἀλλὰ τελικὰ ἡ ἐγκύκλιος ταχυδρομήθηκε ὅπως ἦταν, διορθωμένη με τὸ χέρι, μόνο γιὰ τὴν ἡμέρα τῆς Συνέλευσης, ποὺ ὀριζόταν ἀντὶ στὶς 30 Ἰουνίου στὶς 7 Ἰουλίου 1924.

Τὸ βραδάκι, στὶς 7 ἡ ὥρα, τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς ἡμέρας εἶδαμε χαρούμενοι νὰ δικαιώνονται οἱ κόποι μας. Τὸ μεγάλο ἀμφιθέατρο γέμισε ἀπὸ 120 συναδέλφους καὶ νέους μὰ περισσότερο σεβαστοὺς τὴν ἡλικία, ποὺ τοὺς γνωρίζαμε γιὰ πρώτη φορά. Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ὅλοι οἱ λεγόμενοι χημικοὶ τῆς Ἑλλάδος ὑπολογίζονταν σὲ 350 ὥστε οἱ 120, μόνο ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Ἀθήνας, νὰ εἶναι μιὰ ἐξαιρετικὰ πολυάριθμη ἀντιπροσωπευτικὴ συμμετοχὴ.

“Όλοι οί Καθηγηται τῆς Χημείας και τῶν δύο σχολῶν παρόντες, ὅπως και οί ἄλλοι σημαίνοντες τοῦ κλάδου, ὥστε ἐμεῖς, οί ἀφανεῖς ἥρωες, οί ἄλλοι νεαροί κι’ ἐγώ, ὁ μικροσκοπικός στρατιώτης, μέσα στοῦ πλήθος αὐτό νά ἔχουμε χαθῆ και νά παίζουμε τὸ ρόλο ἑνὸς ἀπλοῦ ταξιθέτη. Μόνο ὁ ἀπότομος τοὺς τρόπους μὰ κρυφὸς μεγάλος αἰσθηματίας Ματθαϊόπουλος, γνωρίζοντας ὅλα ἐκεῖνα ποὺ προηγήθηκαν, σὰν μιὰ ἐνδειξη φιλίας και ἀναγνώρισης γιὰ τοὺς δικούς μου κόπους, εὑρίσκει κάποια ἀφορμή, τὴν ὥρα τῶν συζητήσεων, και μοῦ φώναξε: «Κύρ δεκανέα, γιὰ ἔλα ἀπ’ ἐδῶ νά σοῦ πῶ!»

Στὴ Συνέλευση αὐτὴ ἔκανε χρέη Προέδρου ὁ Ν. Ζάρπας. Ἐνοιξε τὴ συζήτηση ἐκεῖνος μὲ μιὰ γενικὴ εἰσήγηση γιὰ τὴν ἄμεση ἀνάγκη τῆς Ἰδρυσης ἑνὸς συλλόγου χημικῶν. Μίλησαν κατόπιν ὁ Κ. Ζέγγελης, ὁ Γ. Ματθαϊόπουλος, ὁ Κ. Βέης, ὁ Κ. Δόσιος, ὁ Ἄθ. Σοφιανόπουλος και ἄλλοι. Οἱ περισσότεροι χαιρέτισαν μὲ ἐνθουσιασμό τὴν ἀπόφαση γιὰ τὸ σύλλογο, συμφωνώντας στὶς ἀρχές ποὺ εἶχαν βαλθῆ μὲ τὴν προκήρυξή μας και ὑποστήριξαν πῶς ἦταν ἀνάγκη τὸ σωματεῖο νά ξεκινηθῆ ἀμέσως. Πολὺ λίγοι εἶχαν μερικὲς ἐπιφυλάξεις ἢ ζητοῦσαν μικρὴ ἀναβολή.

Ἀπὸ τοὺς τελευταίους ἦταν ὁ Κ. Δόσιος, ποὺ ὑποστήριξε πῶς ἡ Ἐταιρεία Φυσικῶν Ἐπιστημῶν θὰ μπορούσε νά προστατέψῃ τὰ συμφέροντα τῶν χημικῶν χωρὶς νά εἶναι ἀνάγκη νά γίνῃ ξεχωριστὸς σύλλογος και συνιστοῦσε ὅλοι οἱ χημικοὶ νά γίνουν μέλη της. Ὁ Ἄθ. Σοφιανόπουλος πάλιν και ἄλλοι, θεωρώντας τὴν καλοκαιρινὴ ἐποχὴ ἀκατάλληλη, ζήτησαν νά ξαναμαζευτοῦν οἱ χημικοὶ μπαίνοντας ὁ χειμῶνας, και τότε μόνο νά πάρουν τὶς ὀριστικὲς ἀποφάσεις τους.

Οἱ δισταγμοὶ αὐτοὶ ἀντικρούστηκαν ἀπὸ τὸ Βέη ποὺ μίλησε ρεαλιστικὰ γιὰ τὴν ἄθλια κατάσταση τοῦ κλάδου και τὴν ἀνάγκη ἄμεσης ὀργάνωσής του ἐπαγγελματικά. Ὁ Ματθαϊόπουλος ὑποστήριξε ἔντονα τὰ ἴδια. Ὁ Ζέγγελης ἐπίσης ζήτησε νά προχωρήσῃ ἀμέσως ἡ Ἰδρυση και νά χρησιμοποιηθῆ τὸ ἔτοιμο σχέδιο τοῦ καταστατικοῦ, μετὰ τὴν ἐπεξεργασία του ἀπὸ μιὰ μεγάλη ἐπιτροπή.

Τελικὰ ἡ τετραμελὴς ἐπιτροπή, ποὺ ὑπόγραφε τὴν προκήρυξη, συμπληρώθηκε μὲ τέσσερεις ἀκόμη χημικοὺς ἀπὸ τοὺς μεγάλους. Τὸν Γ. Ματθαϊόπουλο, Π. Ζαλοκώστα, Εὔστρ. Γαλλόπουλο και Γ. Μποῦρλο. Στὴν ὀκταμελὴ αὐτὴ ἐπιτροπὴ δόθηκε ἡ ἐντολὴ νά ἐπεξεργαστῆ τὸ σχέδιο τοῦ καταστατικοῦ και νά τὸ φέρῃ σύντομα γιὰ ἔγκριση σὲ νέα Γεν. Συνέλευση.

Τὸ σχέδιο ποὺ ἐμεῖς εἶχαμε ἐτοιμάσει και ἀπὸ καιρὸ περίμενε ἔτοιμο, τὸ παραδώσαμε τὴν ἐπόμενη μέρα στοῦ Ματθαϊόπουλο, κι’ ἐκεῖνος, μαζί μὲ τοὺς ἄλλους, ἄρχισε κατόπιν τὴ μελέτη και τὴ διόρθωσή του. Ἐμεῖς πιά παρακολουθοῦσαμε ἀπὸ τότε τὴν πρόοδο τῶν ἐνεργειῶν, γιὰ τὸ σύλλογο μας, μένοντας ἀπ’ ἔξω.

Οἱ ἡμέρες ποὺ ἀκολουθοῦν δὲν εἶναι γιὰ μᾶς εὐχάριστες. Οἱ μεγάλοι, ποὺ τοὺς δώσαμε τὴν πρωτοβουλία, ὅπως εἶναι φυσικό, ἔχουν ξεχάσει τώρα ποιοὶ εἶναι οἱ πραγματικοὶ σηματοφόροι τῆς κίνησης ποὺ δημιουργήθηκε στοῦ χημικὸ κλάδο και ὅταν πάλι τοὺς θυμούνται, θεωρώντας τους ἀνώριμους, δὲν παίρνουν στὰ

σοβαρά τὴ γνώμη τους, τραβώντας τὸ δικό τους δρόμο. Ξεχνοὺν κι' ἐκείνους καὶ τὶς ἀποφάσεις τῆς Συνέλευσης καὶ τροποποιοῦν τὸ Καταστατικὸ δίνοντας στὸ σχέδιο ποὺ παράλαβαν τὴ μορφή ἑνὸς σωματείου πρῶτα-πρῶτα ἐπιστημονικοῦ καὶ κατὰ δεύτερο λόγο ἐπαγγελματικοῦ. Φοβοῦνται πὼς ἡ παρουσίασή του, ὅπως τὸ θέλαμε ἐμεῖς, μὲ καθαρὰ ἐπαγγελματικὴ τοποθέτηση, θὰ παρεξηγιόταν καὶ θὰ τὸ ἐμφάνιζε, ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματά του, σὰν ἓνα ἀπὸ τὰ συνηθισμένα ἐργατικὰ σωματεῖα. Κι' ἴσως θὰ πρέπει, γιὰ κείνη τὴν ἐποχὴ, νὰ δικαιολογήσουμε τοὺς φόβους τους, ποὺ οἱ ἰδικοί μας ἐνθουσιασμοὶ δὲν μᾶς ἄφηναν νὰ τοὺς ἰδοῦμε. Ἡ παρεξήγηση ἦταν εὐκόλη, ἀπὸ μέρους μάλιστα τῶν βιομηχάνων, μὲ κίνδυνο, ἀπ' αὐτὴ τὴν αἰτία, νὰ τὸ ἀντιμετωπίσουν ἀπὸ τὴν πρώτη ὥρα μὲ τὴν ἐχθρότητά τους.

Πάντως ἡ τακτικὴ ποὺ ἀκολουθοῦσε ἡ προσωρινὴ Ἐπιτροπὴ ἐξόργιζε ὄλους ἐμᾶς τοὺς νέους καὶ γίνονταν σκέψεις νὰ τὴν ἀνατρέψουμε, ὥστε νὰ ξαναφέρουμε τὴν κίνησή μας στὸ σωστὸ δρόμο. Τελικὰ, εὐτυχῶς, ἐπικράτησαν ψυχραιμότερες σκέψεις καὶ σπατάσαμε ἀφήνοντας νὰ προχωρήσῃ ἡ ἴδρυση τοῦ συλλόγου ἐπάνω στὴ γραμμὴ τοῦ Ματθαιόπουλου καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων.

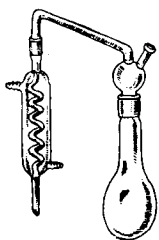
Ἔτσι, ἂν καὶ πικραμένοι ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴ, ἐξακολουθήσαμε τὴ συνεργασία μαζί τους δεχόμενοι τὶς διαταγές τους καὶ ἐκτελώντας ὅλη τὴ ρουτίνα τῆς δουλειᾶς καὶ τὶς ἄλλες ἐνέργειες. Ὅσα χρειάζονταν γιὰ τὴ σύγκληση τῆς δεύτερης Γενικῆς Συνέλευσης τῶν Χημικῶν, αὐτῆς ποὺ θάταν καὶ ἡ ὀριστικὴ, ἡ ἰδρυτικὴ τοῦ συλλόγου. Ὁ Ματθαιόπουλος, σὰν καθηγητῆς, δύσκολα ξεχνοῦσε τὸ δικό του ἀλάθητο καὶ ἐξακολουθοῦσε νὰ μᾶς βλέπη, ἐμᾶς τοὺς μικροὺς, σὰν φοιτητές του, ποὺ δὲν ἐπιτρεπόταν νὰ ἀντιλέγουμε σ' αὐτόν. Κι' ἔτσι ἐφθάσαμε στὴ νέα Γενικὴ Συνέλευση τῆς 4ης Αὐγούστου 1924.

Ἐγινε κι' αὐτὴ στὸν ἴδιο τόπο —τὸ Ἀμφιθέατρο τοῦ Χημείου— καὶ μὲ τὸν ἴδιο ἐνθουσιασμό καὶ προθυμία πῆραν μέρος ἀκόμη περισσότεροι χημικοί. Τὸ καταστατικὸ τὸ ἐνέκριναν ὅπως εἶχε τροποποιηθῆ, στὰ λίγα σχετικὰ σημεῖα του, ἀπὸ τὴν προσωρινὴ Ἐπιτροπὴ, χωρὶς νὰ πολυσυζητήσουν τὶς λεπτομέρειές του. Ἡ Συνέλευση ἀναγνώρισε τὴν Ἐπιτροπὴ σὰν προσωρινὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο, μὲ τὴν προσθήκη ἑνὸς ἀκόμη μέλους, ὥστε νὰ γίνῃ «ἐννεαμελές», τοῦ Κ. Δόσιου, καὶ τὸ ἐξουσιοδότησε νὰ φροντίσῃ γιὰ τὴν ἀναγνώριση τοῦ σωματείου ἀπὸ τὸ Πρωτοδικεῖο μὲ τὸν τίτλο «Ἐνωσις Ἑλλήνων Χημικῶν».

Στὴ Συνέλευση αὐτὴ ὑπογράφηκε καὶ ἡ ἰδρυτικὴ πράξις καὶ συγκεντρώθηκε, μὲ ἔρανο μεταξὺ τῶν παρευρισκομένων, τὸ πρῶτο χρηματικὸ ποσό. Τὰ μέχρι τὴν ἡμέρα αὐτὴ ἔξοδα, γιὰ ἐγκυκλίους, ταχυδρομικὰ καὶ ἄλλα, εἶχαν γίνῃ ἀπὸ τὸ προσωπικὸ μου ταμεῖο. Ὁ ἔρανος συγκέντρωσε συνολικὰ 2450 δραχμές, ποσὸν ἀξιόλογο μὲ τὰ μέτρα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Δεῖγμα κι' αὐτὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ μὲ τὸν ὅποιο οἱ χημικοὶ ἀγκάλιασαν τὴν καινούργια ὀργάνωσή τους. Τὰ μέχρι τότε συνολικὰ ἔξοδα ἦσαν μόνον 183 δραχμές.

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα αὐτὴ, τὴν 4η Αὐγούστου 1924, ὑπάρχει καὶ ἐργάζεται ἀπρόσκοπτα ἡ Ἐνωσή μας. Εἶναι ἡ μοναδικὴ ὀργάνωση, ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ ἡ ἐπαγγελ-

ματική του κλάδου μας, και παρ' ότι τὸ Πρωτοδικεῖο τελικά, κατὰ τὴν ἀναγνώρι-
σὴ της, τὴν χαρακτήρισε σὰν ἐπαγγελματικὸ σωματεῖο, δὲν τῆς δημιουργήθηκε
ποτὲ ζήτημα ἀπ' αὐτὴ τὴν αἰτία καὶ μόνο ἡ ἀνάμνηση ἔμεινε γιὰ τὴν χωρὶς οὐ-
σιαστικὴ σημασία διαμάχη μεταξὺ τῶν παλαιῶν καὶ τῶν νέων χημικῶν τῆς ἐποχῆς
ἐκείνης.



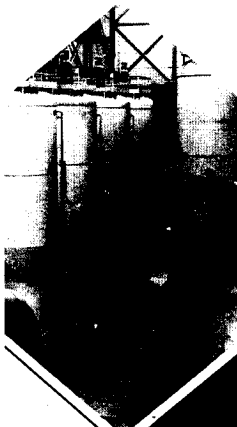
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΑΥΤΟ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΜΕ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΤΟΥ «ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΑΦΗ-
ΜΙΣΕΩΝ» ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΤΟΥ ΙΩ. Δ. ΚΑΝΔΗΛΗ ΤΟΥΣ
ΜΗΝΕΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟ ΜΕΧΡΙ ΝΟΕΜΒΡΙΟ 1975. ΤΟ
ΚΕΙΜΕΝΟ ΕΙΝΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΜΕΝΟ ΣΕ ΜΗΧΑ-
ΝΗ ΜΟΝΟΤΥΠΑΣ ΣΤΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ «ΓΡΑΦΙΚΑΙ
ΤΕΧΝΑΙ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Κ. ΠΑΡΙΣΙΑΝΟΣ» (ΜΕΤΑΜΟΡ-
ΦΩΣΙΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΟΔΟΣ ΟΔΥΣΣΕΩΣ 9 ΚΑΙ ΣΥΡΟΥ
12) ΚΑΙ ΟΙ ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΟΥ ΤΥΠΩΘΗΚΑΝ ΣΕ ΧΩ-
ΡΙΣΤΑ ΦΥΛΛΑ ΜΕ ΣΥΣΤΗΜΑ ΟΦΣΕΤ ΣΤΟ ΛΙΘΟ-
ΓΡΑΦΕΙΟ «GRAMAK» ΕΠΕ (ΒΟΥΛΓΑΡΟΚΤΟΝΟΥ 26).

Σήμερα
ἀπολαμβάνετε
τὸ brandy
BOTRYS
τοῦ 1913



SULZER ESCHER WYSS *Burckhardt*

old-established suppliers to the chemical industry



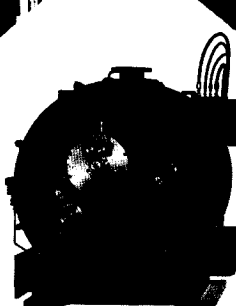
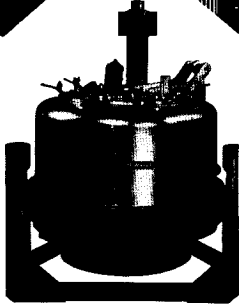
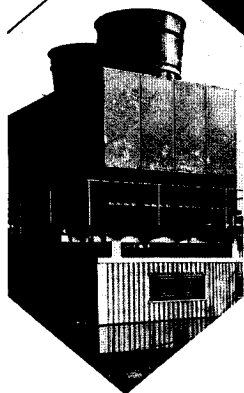
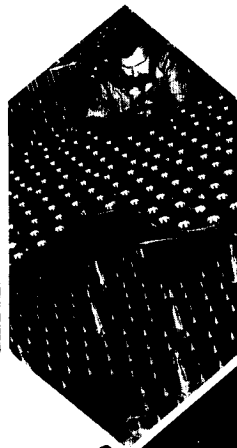
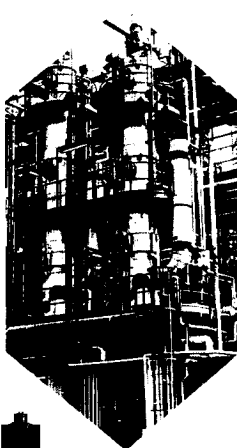
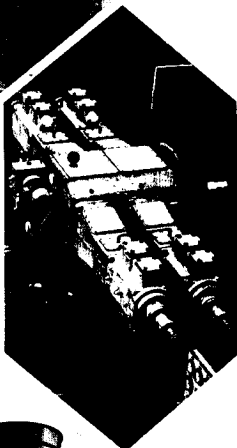
Production Programme

Evaporation and crystallization plants
Centrifuges, drying and cooling equipment
Furfural and chemical pulp plants
Vacuum rectification plants
Static mixing elements
Steam and power generating plants
Power recovery turbines
Hot-gas generators
Heat exchangers for process engineering
Air and gas compression and liquefaction
Heating, refrigerating and air conditioning plants
Cooling towers

Control valves, actuating systems and electronic components
Gamma irradiation plants for radiation chemistry, sterilization and sewage hygienization
Pumps
Industrial water treatment and purification plants
Liquid-ring vacuum pumps
Non-lubricated, lubricated and high-pressure compressors

Chemical engineering

Design, construction, procurement and erection



SULZER[®]

ESCHER[®]
WYSS

Burckhardt[®]

Nautec O.E.
Th.G. Pappas - A.A. Halkiopoulos
18, Valaoritou Street, Athens 134

• Sulzer Brothers Limited, CH-8401 Winterthur
• Escher Wyss Limited, P.O. Box, CH-8023 Zurich
• The Burckhardt Engineering Works Ltd.,
CH-4002 Basle